

SVERIGE 10:—
NORGE 12:—
DANMARK 12:—
INKL. MOMS

6•84 MYNT SEPTEMBER KONTAKT

SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT

Karl IX — ett aktuellt namn på grund av Karlstads-jubileet — med sina söner Gustav Adolf och Karl Filip. Av Ruprecht Miller, sannolikt till Karls eriksgata 1609. Guld och emalj, gjuten. Kungl. Myntkabinettet. Foto N. Lagergren, ATA. Förstorad.

Berättelser om Avesta myntverk	del 1	sid 148
Fula eller vackra mynt-debatt		sid 151
James Cook i Söderhavet		sid 152
Ytterligare en Prins Oskar-medalj		sid 154
En amatör fotograferar mynt		sid 156
Medaljnytt		sid 158
Föreningsarbetet		sid 160

VI KÖPER USA MYNT

		01/0	01	1+
\$ 20	Liberty	4.200:–	3.550:–	3.200:–
	St. Gaudens	4.800:–	4.300:–	3.800:–
\$ 10	Liberty	2.100:–	1.900:–	1.650:–
	Indian	3.500:–	3.000:–	2.450:–
\$ 5	Liberty	1.500:–	1.200:–	950:–
	Indian	+	1.800:–	1.350:–
\$ 2 1/2	Liberty	3.000:–	1.500:–	1.100:–
	Indian	1.500:–	1.200:–	1.000:–
\$ 1	Type I	+	1.475:–	1.100:–
	Type II	+	1.300:–	925:–
Silverdollar före 1921	200	–	–	–
D:o 1921 –	150	–	–	–

- För mycket vackra exemplar betalas högre priser.
- Andra USA mynt är av stort intresse för oss.
- Angivna priser är att betrakta som dagspriser.
- Kontakta oss för närmare information.

WALLIN & BAKOS AB

Kungsgatan 4 B, Box 26058

S-100 41 STOCKHOLM

Tel. 08/10 00 57-58

Välkommen till

ANTIK-

KONST- OCH SAMLARMÄSSAN
MED MYNT OCH FRIMÄRKEN

BORÅS 25–28 okt. 1984

- VÄSTVERIGES STÖRSTA ANTIKMÄSSA
- POSTENS FÖRSTADAGSSTÄMPEL
- UTSTÄLLARE I TRE HALLAR
- STOR MYNT- OCH FRIMÄRKSÄVDELNING

Torsdag 25 okt. kl. 12–20
Fredag 26 okt. kl. 12–20
Lördag 27 okt. kl. 12–18
Söndag 28 okt. kl. 12–18

boråsmässan
Kyrkängsgatan. Vid motorvägen
Tel. 033-10 11 41

SVERIGES MYNTHANDLARES FÖRENING

är en sedan 1973 etablerad sammanslutning av mynthandlare, hitintills 18 företag i tio olika städer i landet. Föreningen är ensam i sitt slag i Sverige. Samtliga är medlemmar i Svenska Numismatiska Föreningen och har skrivit under uppropet mot myntförfälskningar – Genom samarbete med de övriga medlemmarna vill varje mynthandlare förbättra och utöka sina tjänster.

De nuvarande medlemmarna är:

B. Ahlströms Mynthandel AB
Kungsgatan 28, Box 7662
103 94 Sthlm 7, tel. 08-14 02 20

Yngve Almer Mynthandel
Storgatan 49, Box 2068
700 02 Örebro, tel. 019-13 50 61

Amneklevs Mynthandel
Skolngatan 20, 602 25 Norrköping
tel. 011-10 29 50

Hirsch Mynthandel AB
Malmsskinnadsgatan 29
111 57 Sthlm, tel. 08-11 05 56

Karliskrona Mynthandel
Hantverkaregatan 11
371 35 Karliskrona, tel. 0455-813 73

Malmö Mynthandel AB
Kalendegatan 9, 211 35 Malmö
tel. 040-11 65 44

Mattsons Mynthandel
Kungsängsgatan 21 B
753 22 Uppsala, tel. 018-13 05 54

Mynt & Medaljer HB
Sveavägen 96, Box 19507
104 32 Stockholm, tel. 08-34 34 23

Myntet i Malmö
Stora Nygatan 17, 211 37 Malmö
tel. 040-12 99 30

Ulf Nordlunds Mynthandel AB
Nybrogatan 36, Box 5132
102 43 Sthlm, tel. 08-62 62 61

Norrtälje Mynthandel AB
Tullportsgatan 13, Box 4
761 00 Norrtälje, tel. 0176-168 26

Numis Mynt & Frimärkshandel AB
Kaserntorget 6, Box 2332
403 15 Göteborg, tel. 031-13 33 45

J. Pedersen Mynthandel
Skolngatan 24, 502 31 Borås
tel. 033-11 24 96

Peo Mynt & Frimärken AB
Drottninggatan 19, Box 16 245
103 25 Sthlm, tel. 08-21 12 10

Strandbergs Mynt & Frimärkshandel AB
Arsenalsgatan 8, Box 7377
103 91 Sthlm, tel. 08-20 81 20

Ticalen Mynthandel
Stureplatsen 3, 411 39 Göteborg
tel. 031-20 81 11

R. Uppgrens Mynthandel
Box 3075, 250 03 Helsingborg
tel. 042-11 01 01, 13 67 42

Håkan Westerlund Mynthandel AB
Vasagatan 42, 111 42 Sthlm
tel. 08-11 08 07

SVERIGES MYNTHANDLARES FÖRENING

Box 19507, 104 32 Stockholm, tel. 08-34 34 23

MYNTKONTAKT

SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT

Östermalmsgatan 81
114 50 Stockholm
Telefon 08-67 55 98
(måndag – fredag kl 10.00 – 13.00)
Myntkontakt:
Postgiro 42 30 50-4
Bankgiro 219-0502
Svenska Handelsbanken

MYNTKONTAKT utkommer den
1 i månaderna februari – maj och
september – december
Prenumeration: helår 75:–

ANSVARIG UTGIVARE:
Nils-Uno Fornander

REDAKTION
Huvudredaktör:
Lars O. Lagerqvist
Adress: Box 5405
114 84 STOCKHOLM
Tel. kontorstid 08-783 94 20
Biträdande redaktörer:
Madeleine Greijer (program,
föreningar, aktuella auktioner)
Torbjörn Sundquist (annonsering)
Teknisk redaktör
(lay-out & formgivning):
Hans Franzén

ANNONSER

Bokning

Telefon 08-67 55 98 (kl. 10–13)

Annonspriser exkl moms:

2 sidor (mittuppslag)	2 200:–
2:a omslagssidan	1 450:–
omslaget 4:e sida	1 800:–
1/1 sida (157×220 mm)	1 200:–
2/3 sida (104×220 mm)	850:–
1/2 sida (157×108 mm)	650:–
1/3 sida (50×220 mm)	450:–
1/4 sida (76×108 mm)	350:–
1/6 sida (50×108 mm)	250:–
1/12 sida (50×52 mm)	150:–

Sista materialdag:
Den 1:a i månaden
före utgivning
Heloriginalt
manus och gärna skiss.
Sändes till
Strängnäs Tryckeri AB
Box 13
152 01 STRÄNGNÄS

Annonser som ej är förenliga
med SNF:s, FIDEM:s och
AINP:s etik
kommer att avböjas

ISSN 0435-8245

SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGEN

Höstprogrammet 1984

Om ej annat anges, hålls mötena kl 18.30 i Historiska museerna, Storgatan 41, Stockholm.

September	12 De många revolutionernas år – 1848. Frank Olrog berättar.
Oktober	3 Engelsk vikingatid. Kenneth Jonsson. 26 Programmet ej fastställt.
November	15 Guldmyntskatten i Gamla stan och D A Nescher. Anders Frösell berättar. 21 Se nedan om professor Griersons föredrag!
December	12 Sedvanliga julfesten.

Auktionen hålls sannolikt i november en lörd/sönd.

SNF:s kansli

har postadress Östermalmsgatan 81,
2 tr ö g, 114 50 Stockholm. Telefon-
tid måndag – fredag kl 10–13, tel 08/
67 55 98, besöks tid 10.30–12.30.
Semesterstängt från midsommar till
ca 1 september.

Myntset 1984

Den 3 september öppnar SNF:s
kansli efter semesterstängningen.
Årets svenska myntset (mycket för-
senade på grund av Myntverkets
extra arbete med 100-kronan) finns
att hämta på kansliet efter den 10
september.

Nordisk Numismatisk Årsskrift 1982

utkommer mot slutet av året. Som
bekant utges den numera av en
redaktionskommitté bestående av
representanter för de nordiska
myntkabinetter. Innehållet blir om-
växlande med olika uppsatser från
antik, medeltid och nyare tid. Från
och med detta nummer trycks alla
uppsatser på engelska eller annat
internationellt begripligt språk (med
sammanfattningar på nordiskt
tungomål).

De svenska läsare som önskar
beställa årsskriften – priset är ännu
inte fastställt – torde höra av sig till
SNF:s kansli under hösten. Beställ-
ningen är bindande. Vi återkommer
snarast med mera detaljer om sidan-
tal, pris etc.

Myntupplagor 1983

Myntverket har meddelat, att upp-
lagorna av mynt slagna med årtal
1983 är som följer:

5 kronor	31 364 320 st
1 krona	23 530 222 st
50 öre	17 687 777 st
25 öre	28 954 257 st
10 öre	77 314 942 st
5 öre	36 304 042 st

Att femkronesmyntet gått om en-
kronan hänger samman med det
ökade behovet av förstnämnda no-
minal på grund av femkronesedelns
indragning.

Minnesföreläsning

I år är det 100 år sedan vår kanske
främste numismatiker genom ti-
derna – åtminstone den internation-
ellt mest kände – avled. Härmed
avses riksantikvarien Bror Emil
Hildebrand. Med stöd av de två
numismatiska stiftelserna – Gunnar
Ekströms och Sven Svenssons – har
Kungl. Myntkabinettet beslutat in-
stifta en årlig *Bror Emil Hildebrands
minnesföreläsning*. Den första äger
rum den 21 november kl 16 på
Operaterrassen i Stockholm. Härvid
talar professor Philip Grierson,
Cambridge, över ämnet: *Coinage
and minting in Germanic Europe: a
problem in early medieval numis-
matics*. Mera om detta jubileum och
om föreläsningen, till vilken inbjud-
ningar skall utgå, kommer i MYNT-
KONTAKT/SNT. – En minnes-
medalj över Hildebrand kommer
också att präglas.

Vad besökare berättar om Avesta myntverk [1]

Av Ernst Nathorst-Böös

Att de svenska myntverken på 1500- och 1600-talen ej drog besökare kan man väl förstå. Tekniskt var de ointressanta. Dessutom kom endast ett fåtal utlänningar till Sverige. Men allt detta gäller före 1648. Sverige blev då för några korta årtionden en stormakt och världsmyntet i koppar, av vilken metall vi var storproducent, spelade givetvis en roll. I annat sammanhang avser jag skildra besöken i Avesta som stad och har där avsiktligt förbigått verken och de stundom detaljrika beskrivningarna. Här kommer i några artiklar de utländska resenärernas reaktioner inför fabriken att noteras. Källorna är själva beskrivningarna. Dessa har i sin tur påträffats på två ställen: *S Bring, Itineraria Svecana*, som utgör huvudkällan; men *Bring* har ej förmått att sedan han förtecknat dessa tusentals besök i Sverige i varje enskilt fall redovisa om och när Avesta förekommer. Å andra sidan finns i Vitterhetsakademiens bibliotek ett exemplar av *Bring* å vars tredje pärm sida som alltid fil.dr N.L. Rasmussen (vem annars?) antecknat nummer som hänför sig till väsentliga besök i Avesta. Om dessa anteckningar helt har utnyttjats av så den erudite Petrus Norbergs i dennes beskrivning över Avesta, *Avesta I-II*, är något svårt att säga. Han har emellertid i den bibliografiskt resonerande avslutningen angivit en serie beskrivningar, men det synes stundom tveksamt om han noggrant hunnit läsa alla. Detta gäller framför allt de otryckta hos Uppsala Universitetsbibliotek. Också dessa har, i den mån de varit väsentliga, medtagits nedan, dock ej Gerhard Stalhoffs, som avtryckts hos Norberg (Bil 5).

Det är inte egendomligt att skildringarna blir monotona, upprepande, de berättar ju detsamma. Åt detta är intet att göra. Men så litet som vi vet om gångna tidens teknik kan det antagligen inte skada med upprepning. I några fall har korta kommentarer gjorts – längre kan kanske andra göra. Numren inom klammer hänför sig till *Bring*.

Här följer en förteckning med förklaringar över möjligen ej helt lättförståeliga ord:

aln = ca 60 cm
bokverk = maskin för att sönderkrossa malmen
brand(ar) = vid kolmilans rivning ej helt förkolnade trästycken
centner = 100 skålpund, 42,5 kg
famn (gruvved) = 2,36 kubikmeter
gara = rena (malmen så att endast koppar finns kvar,
garmakeri = reningsverk för koppar
gårhård (gåra = gara) = reningshård
halvöresmaskin = maskin där 1/6-dels öre präglas = 1/2 öre k m
justérkammare = avdelning i ett myntverk där mynten justeras till den rätta vikten
kiätselbleck = klipsax använd för justering av myntvikten
klensmedja = smedja för finare smidesarbeten, reparationer o d
konst = maskin med ofta inbyggda mer komplicerad
kratskoppar = små kopparbitar som vid gjutningen faller åt sidan
kratsugn = ugn där kratskopparen smältes
kummer = träho för att kyla koppar
kämnrätt = underdomstol
lettra (lettring) = märkning av myntets rand
lispund = viktualievikten 8,5 kg, vikten vid Stockholms väg 6,8 kg
målarbleck = tunt bleck som avsågs att målas
negros = tråd av koppar
planerkammare = rum där plåtarna hamrades eller valsades
platta roterande = varierande alltefter fastställd plan
skeppund (kopparvikten) = något varierande, dock ofta 151,6 kg
smidverk = avdelning där mynt-ämnen skars till
stig kol = vanligen 17,6 hl
styverslant = benämning efter 1776 på skillingvalör
ungerska plåtar = viss typ av garad koppar för export, 34 kg, ca 60x37 cm.
valtsvarvar (troligen felskrivning för valssvarvar) = maskin som tillverkade valsämnen
wag = våg

Gerhard Stalhoff (1628–1683), dansk läkare, har redan nämnts. Hans reseskildring från 1660 är ej

publicerad i sin helhet; den finns i UUB och benämnes *Itinerarium Suecicum* [59].

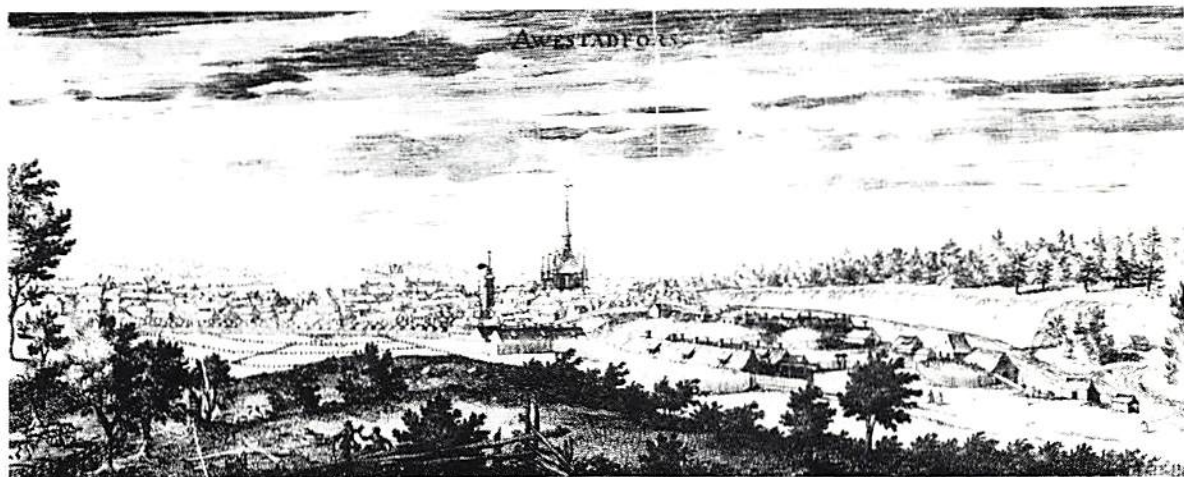
Avestafors är en liten stad belägen vid Dalälvens västra strand. Den har den verkstad där mynten tillverkas. Den har en dålig bro som går till skogen. Verkstaden här är verkligen värd att minnas och uppdelad i tre hus.

Så följer en skildring av garmakeriet.

Studenten *Nils Rubenius* reste genom Avesta i slutet av maj 1662 och skrev då en skildring. Den har sedermera publicerats av Åke Meyerson i *Blad för bergshandteringens vänner*, Bd 23 1937–38 [65]. Det är den fullständigaste skildringen under 1600-talet. Rubenius berättar om myntningen:

När kopparen såsom tidigare berörts är rengjord upparbetas den sedan (undantagandes den som efter principalerens begäran vid berget skickas bort) till penningar eller bleck; och det på sådant sätt: att de öser med järnslevar därtill gjorda med långa skaft på ur gårhården, eller ock smältugnen i läglar gjorda av järn, inuti beslagna med lera och aska, på det att kopparen inte må fastna och där står den till dess den stelnar; sedan för smederna den under vattenhamrarna till att antingen slå bleck av honom, såsom hollandz-, tak-, kiätsel-, målarbleck etc: eller halv- hel- 2 öres, mkr:s 5- 10- 20 Drs plåtar eller vad annat smideri de helst behöver. Men här faller till att akta om blecket och plåtarna, att churuväl blecket slås under samma stora hamrar som plåtarna, och det undertiden övermåttan tunt, i synnerhet det som göres till målarbleck går det under en sådan stor tyngd intet sönder. Och plåtarna som är ämnade till 10 mk 5 Dr etc slås inte efter någon modell utan måttas allenast efter läglan i vilken kopparen först öses: men större eller mindre öresplåtar slås efter den modell eller det märke smeden, som står vid stället och vänder kopparen, alltid har i handen. Här bör beaktas att på ett skeppund bleck givs något till avbränning; men på plåtarna intet, utan de måste gå för samma p:ngr som myntet ordinarie betalas.

Sedan måtten till plåtarna till 10 mk etc är på sådant sätt som sagts beredda, föres de i justérkammaren att där justeras på vikten och vad övrigt är avklippas och därifrån att under prägelhammaren präglas, som innebär, bättre utslås och stämplas; men öresplåtarna föres till skärverket att där klippas till tenar och därifrån under valsarna eller trycket att

Avesta, bild ur Erik Dahlberg: *Suecia antiqua et hodierna*, Stockholm 1705.

där bättre göras plana och tillika stämpas och så omsider till klipp saxarna i klippstugan. Men när myntet är färdigt lägges det på vågen för att kontrolleras om det är rätt justerat. Vikten på det samma är nu så mycket högre än förr, att där 10 Dr kopp:m:t tidigare gjorde ett 1/2 [lispund] gör nu 5 plåtar även det samma och något mer till; ty efter att 208 plåtar på ett lass (såsom de räknade) väger 2, 6, 4 mkr*, följer att 5 plåtar nu väger 1 1/2 [lispund] mkr 10/13 lod; och var 10 mkr plåt 4 mkr 14 2/3 lod. Eljest berättades vid Forsen att riksvärdien kom hem samma dag vi kom hit och sades ha med sig en ny vikt på myntet, som ännu inte var proberat, utan antas vara knappare än de förra. När det lilla myntet är färdigt, föres det i räknekammaren och räknas i fjärdingar av penningräknarna. För varje skeppund myntmästaren låter förfärdiga, det vare sig litet eller stort mynt, har han i lön 3 Dr silvermynt.

I ovanför omnämnda beskrivning är här och var förmålt om åtskilliga instrument, av vilka somliga låta väl förstå sig av det som är sagt; såsom kratsugn, hamrar, planerhammare. Men andra tvärt emot icke så; såsom gårhärden, justerkammaren, snidverket, trycket, klipp saxarna. Gårhärden är de ugnar som den ofria kopparen som kommer först från berget smältes och rensas i, vilket kallas göra går. Justerkammaren är den där tre hjön är ställda vid en stor sax och en våg att där göra myntet rätt vägande. Vågen är gjord efter gement sätt. Men saxen åter så att den ena delen står fast medan den andra är ledig, vilken de två hjönerna draga och klippa av plåtarna som det tredje dirigerar och framställer till att avtagas efter viktens utvisande av en plåt på den ena hennes del lagd. Snidverket är tvenne valsar av stål väl hårda och således utropade, att groparna på den ena valsen svara mot ryggar på den andra, att när plåten ställes framför tryckes den härav sönder

i smala tenar allteftersom groparna är stora på valsarna och det förmedelst snidverket. Sedan föres tenarna på trycket. Trycket består i lika måtto av två valsar graverade av myntstämpelgravören och sedan ställda emot varandra och drivas i lika måtto av vatten, så att när de sönderklippta tenarna sättas in planas de tillika ut och myntas.

Klipp saxen är en stark skruv med spår på stället, mitt emot ett runt hål så stort som myntet bör vara, som också ger sig med en hård och vass egg något litet ut emot skruven. Detta arbetet drives av två karlar, av vilka den ene drar vinden eller trycker, den andre ställer den utplanade tenen för, så att de två kunde trycka upp till 60 daler i halvören om dagen. På dylikt sätt går det också till med 2-öresstycken. Här förutom finns en klensmedja, i vilken en klensmed finns som smider vad till verket behövs. Men besynnerligt var det att se, hur valsarna svarvas, vilka förut är därtill så mjuka gjorda genom människoträcks lut. I samma klensmedja har också myntstämpelgravören sin verkstad, där han graverar valsarna till mynt. Bredvid är tråddragarhuset, där koppar- och ståltråd göres, som för tiden stod stilla. Vad flera instrumenter vidkommer är de sådana som snart låter förstå sig. Kol har myntmästaren inga ordinarie; utan tvenne socknar har han arrenderat av Kronan, av vilka han tar allt vad bönderna kunde komma tillväga. Eljest föres där så mycket kol in i landet genom köp att de intet mer behöves.

De som med allt detta berörda har att skaffa är: 1. Myntmästaren, 2. Inspektoren; Cujus officium canon regis agere (= vars ämbete är att driva konungens sak). 3. Justitiarie och riksvärdien, cujus officium procurare moneti legitima pondera (= vars ämbete är att tillse att mynten hålla sin rätta vikt). 4. Bokhållaren. 5. Vågskrivaren. 6. Myntskrivaren. 7. Avlöningsskrivare. 8. Omkostnadsskrivaren. 9. Myntsmider över red-

skapen. 10. Bålsmakare. 11. Spiksmid. 12. Murmästare. 13. Hammar-smider. 14. Smidmästare. 15. Koppar-slagare. 16. Kolbergsgillare. 17. Bruks-drängar etc: quis enumeret cum laborantes censeant(ur) es(se) 95, quibus prae-mium ex totio solvitur (= vem kan räkna dem, då de arbetandes antal anses vara 95, vilkas lön utbetalas ur gemensam kassa).

Vad det gemena folkets lön angår, blir de betalade såsom de arbetar nämligen stycketal. Såsom en bleckslagare för ett skeppund målarbleck 9 Dr, kätzelbleck 7 Dr etc; plåtslagare för ett skeppund plåtar 5 Dr: av vilka en smed kan slå till 30 skp med sitt folk om dagen. Kronan in recognitionem M:tis et juris fluvi har årligen 12000 Rdr.

1670 besökte hertig *Albrecht av Sachsen Avesta*. Från hans resa har en medresenär *Hieronymus Brückner* antecknat följande om vals-verksmyntningen [ej hos Bring.]:

I en verkstad fanns två tjocka valsar av stål över varandra drivna med vattenkraft. Mellan dessa gjorde man långa och smala koppartenar, tunnare och bredare, vid sidan härav fanns andra liknande valsar på vilka allehanda större och mindre kopparmyntsbilder funnos ingraverade. Mellan dessa låt man nyss omnämnda långa smala stycken koppar åter vandra, varpå genast präglingsen åstadkoms i långa rader efter varandra. Dessa bar man till en annan verkstad, där det fanns ett snittverk för varje myntsort, som helt runt skar ut varje mynt från de långa tenarna.

*) Marken räknades under 1600-talet i 425 gram

Anders Julin (1666–1738) var till en början bruksbokhållare och skaffade sig sedan ett eget bruk, Nyhammar i Hed, beläget i Västmanland. Hans odaterade (cirka 1690?) anteckningar från besöket har aldrig tryckts men finns i UUB:

De två broarna över Dalälven vid Grådö och Avesta är ej byggda efter Polheims dessein utan med stockar och stödmaster, som gå om varandra från starka stommar där de är fästade.....

Avesta fors från Hedemora två mil.

Här är älven starkt brusande och går genom två på sidorna av sten murade kanaler som gick genom staden ned till kopparverken, där båda går samman. Från forsens gick vattnet i två stora vattenrännor med ständigt strid ström, dessa förser verken med vatten. Vi fick också se ett rum hur penningar klipptes till, hur kopparen går, hur de där är rädda för kallt vatten, då de skall svalka kopparen, men ej för varmt.

På så sätt fås tunna planhållar, som vidare smältas om av kopparhammarsmederna, dessa hållar göras renare och hållas i mått, så stora som de ämnas de vilja göra. Dessa uthamra de. Det som är uthamrat till plattor (plåtar) justeras med klipsax, justeras exakt, sedan glödgas och stämplas de. De plattor som är till penningar uthamrade, klippas med valssax från sex till åtta tum i diametergjorda av trillor, som är sammanskruvade så att den ena valsens trilla går emellan i den andra, detta sedan uppträtt på en tjock därtill passande axel. Var och en av dessa valsar är allt efter myntfoten bredare eller smalare. När de således är sönderklippta, valsas de först under en grövre vals, sedan under en finare och detta göres två, tre eller fyra gånger, tills de blir så tunna att de skall bli men emellanåt glödgas de i en ugn, i synnerhet de planor (plattor), som klippas. Därpå klippas de till var sin avsedda myntsort, detta på en tackjärns håll för att uppvärmas tills alla flagningar gå av, sedan avsvälsas de i tunna med många hål på sidorna och inuti ruggning av trä som är ditfästade; av tunnans rörelser och vattnet som går ut och in genom hålen putas penningarna. Sedan tas de ut genom sprundet, värmas i en panna, prydas i kanterna med en maskin, sedan de med skärning är justerade och sist stämplas de genom en annan maskin. Stora och små valsar förfärdigas här, först smidas de i järnsmidan, sedan svarvas de i en svarvstol, som dras med vatten och så gjort att svarvjärnet går fram och tillbaka allt efter man reglerar det med handen. Sedan svarvas det för hand i en mindre stol som dock drives av samma vattenhjul. Det är stål på utsidan, därför hårdas de efter svarvningen. Det är också så inrättat, att det kan dra fyra stora valsverk eller klippverk.

Skildringen är överallt ej klar, kanske förstod ej Julin helt proceduren.

I augusti 1696 besökte den italienske markisen från Pienza vid Siena, *Alessandro Bichi*, Avesta. Hans reseskildring är inte tryckt men finns i familjens arkiv, varifrån detta utdrag kommer.

Denna skildring är värd den kommentaren att Bichi använder ordet *scudo* för daler och beskriver öresmyntet såsom en *crozia*, d v s ett ursprungligen toskanskt billonmynt, 1/24-del av en teston. Ordet går tillbaka på det tyska kreuzer. 1/6 öre s m likställer han med en *quattrino*, ett litet italienskt mynt, vanligen av koppar. Det utgjorde i Toscana 1/5 av en *crozia* och 1/120 av en testone.

Avesta är en liten stad där intet finns att se utom själva staden men utanför ligger myntverket, där kopparmyntet präglas och där Salbergets silver renas och där också guldets renas, som kommer från Indien. Denna plats är lämplig för dessa anläggningar på grund därav att kopparen från Kopparberget fraktas dit på den närliggande floden och på samma sätt på sjön Mälaren till Stockholm och så till havs. Kopparmyntet, som ovan nämnts, göres icke runt men i fyrkantiga bitar och hugges i fyra delar. De präglas med statens vapen i en daler (*scudo*), 1/2 daler (*scudo*) eller i 2 eller 3 daler eller mera, om de ej är tillräckligt stora. Det finns också runda ören stora som en av våra silverpiastrar och tio av dessa ören är lika mycket värda som en av våra *crozia*, som är sagt ovan. De kallas öre och tio av dessa ören är en daler kopparmynt. Dessa ören delas i sex *quattrini* i koppar, varför 60 *quattrini* blir en daler kopparmynt men dalern (*scudo*) är likväl värd 64 *quattrini*.

Härefter följer en beskrivning av reningen av kopparen. Slutligen säges följande:

Eftersom det ej finns guldgruvor i Sverige anskaffar man guld i Holland. Holländarna reser till Indien och hämtar, speciellt från ön Sumatra, i stället för barlast guldmalm i sina skepp, för vilket (guldets) de ej gör räkning och därefter renar de guldets i Holland, där de säljer det. Av denna gruva utvinnes varje dag som de kunna bearbeta den i fat eller i tunnor ca 100 *scudi*. Konungen har ensamrätt att rena silvergruvan och detsamma gäller reningen av guldets och likväl finner denne där vinist när de köper malm från holländarna.

Det var den i Kungl. Förordningen den 7 oktober 1665 berörda skillnaden mellan öret och 1/6-öret, som gav anledning till Bichis kommentar om skiljaktigheten i kurs.

Det har framhållits att Bichi ovan använder uttrycket "Två eller tre daler eller mera om de är tillräckligt stora". Det kan onekligen missförstås och man kan anta att Bichi menar tvärtom och borde ha skrivit "små", eller att han avser "tillräckligt stora för att kunna huggas i fyra delar". Dessutom tillverkades inga plåtar vid denna tid men det fanns säkert många till hands och de har givetvis gjort ett djupt intryck på besökaren.

(Forts. i nästa nr)

Adam Afzelius

Till litteraturförteckningen vid Ian Wiséhn's intressanta artikel i MYNTKONTAKT/SNT 1984 nr 4/5 om Swedenborgare som kolonisationer i Afrika kan fogas Adam Afzelius: *Sierra Leone Journals 1795–96*. Edited by Peter Kup. With a note on Adam Afzelius by Carl Gösta Widstrand, Uppsala 1967.

När jag den 11 februari 1970 överlämnade mina kreditivbrev till företrädaren för "Her Majesty Queen Elizabeth II of Sierra Leone", fungerande generalguvernören Banja Tejan-Sie, berörde jag i mitt tal just detta verk. Talet kom att leda till en del uppmärksamhet kring Afzelius' namn, inte bara i lokala media utan också i t ex den ansedda tidskriften "West Africa" den 28 februari 1970.

Hans E Sköld

Mitt i City STOCKHOLM SUNDSVALL

Med stor sortering av

Mynt • Sedlar
Medaljer

Frimärken • Vykort
Aktiebrev • Tillbehör

PEO Mynt
& Frimärken

08-21 12 10
060-11 15 40

Fula eller vackra mynt

I nr 4/5 1984 av Myntkontakt skriver Robert Olofsson i Norrköping att han tycker att våra nuvarande fem- och enkronemynt är tråkiga och fula och jag anar att han inte heller uppskattar de övriga bruksvalörerna särskilt mycket.

Jag skall inte diskutera myntens fel och förtjänster från estetisk synpunkt men vill gärna för Myntkontaktens läsekrets klargöra myntverkets roll vid tillkomsten av de aktuella mynten. Att formge mynt är i högsta grad en fråga om industriell formgivning eftersom varje mynt kan komma att präglas i decennier i upplagor om flera tiotal miljoner stycken årligen. När man utformar mynt är det därför angeläget med ett nära samarbete mellan konstnären och den tekniska expertis som finns hos myntverket och detta är särskilt accentuerat av att vi numera använder tämligen hårda, och därmed slitstarka, myntmetaller i stället för de tidigare mjuka och formbara silverlegeringarna. Myntverket skulle därför gärna ha uppdragit åt någon enskild konstnär att utarbeta myntförslag med anledning av Carl XVI Gustafs trontillträde. Regeringen, och således inte myntverket, beslöt emellertid att anordna en tävling och motiven till beslutet kan väl antas vara att man ville få fram nya och friska idéer och ge ett antal konstnärer möjlighet att pröva sina krafter på den numismatiska konsten. Tävlingsregler utarbetades av en arbetsgrupp med mig som ordförande och regeringen inbjöd i slutet av juni 1974 åtta konstnärer att delta i tävlingen.

Tävlingsbidragen skulle inkomma senast den 5 maj 1975 och bedömdes av en särskild jury, tillsatt av regeringen. Juryn bestod av chefen för myntkabinettet, statsheraldikern och några högt ansedda konsexperten. Myntverket var inte representerat i juryn men fick tillfälle att yttra sig över juryns förord, som för övrigt var enhälligt. Myntverket ville inte göra någon rent konstnärlig bedömning men tyckte att särskilt förslagen till enkrone- och femkronemynt var så pass säregna att det hade varit värdefullt om juryn hade pekat på förtjänster hos även andra förslag. De vinnande förslagen måste dessutom, både enligt juryn och myntverket, delvis

DEBATT

omarbetas för att kunna användas som utgångspunkt för myntframställningen.

Regeringen uppdrog i oktober 1975 åt myntverket att låta utarbeta färdiga förslag till nya mynt och utgångspunkten skulle härvid för valörerna 5 öre – 1 krona vara de av juryn förordade förslagen. I fråga om femkronemyntet beslöt regeringen att uppdra åt myntverket att låta utarbeta ett helt nytt förslag där Carl XVI Gustafs monogram och valören skulle utgöra huvudmotivet. Därigenom skulle man kunna komma till rätta med den svårigheten att skilja en- och femkronemynten åt som från allmänhetens sida tycktes vara det största hindret för att få femkronemyntet i omlopp. Efter erforderliga omarbetningar och provprägling kunde myntförslagen så småningom fastställas av regeringen och prägningen av de nya mynten påbörjades i slutet av 1976, sålunda två och ett halvt år efter det tävlingen utlysts (och inte tre och ett halvt år som Olofsson uppger). Två och ett halvt år, eller om man så vill tre och ett kvarts år efter Carl XVI Gustafs trontillträde, är givetvis även detta en för lång tid och om någon enskild konstnär fått i uppdrag att utarbeta myntförslagen hade mynten säkert börjat präglas i slutet av 1974, särskilt om uppdraget getts åt vår då ännu anställd mycket uppskattade medarbetare Léo Holmgren.

Léo Holmgren lämnade myntverket vid 70 års ålder 1974 i samband med myntverkets utflyttning till Eskilstuna och är den hittills siste fast anställda myntgravören. Han har emellertid även senare arbetat åt myntverket och har bl a utformat 1976 års minnesmynt med anledning av det kungliga bröllopet. Myntverket har anlitat även andra konstnärer och på minnesmynten 1980 och 1982 har porträtten av Carl XVI Gustaf utformats av Marita Norin, vilket tydligen inte observerats av Olofsson.

Med ovan anförda vill jag påpeka att myntverket har mycket liten del i åran (eller vanäran) av utseendet på våra mynt i valörerna 5 öre – 1 krona. I fråga om femkronemyntet är vårt ansvar betydligt större och

hade inte kampanjen mot femkronemyntet (på grund av likheten med enkronemyntet) varit så stark hade vi nu antagligen haft ett femkronemynt i den mer traditionella stilen som Olofsson uppskattar.

Slutligen vill jag bara säga att jag inte anser det orimligt att även numismatiken berörs av förändringar i konstuppfattning och att därför också unga konstnärer får ge sig i kast med utformningen av mynt och medaljer.

B Ulvfoot
Myntdirektör

Minnesmyntet

Minnesmyntet om 100 kronor 1984 med anledning av den europeiska säkerhetskonferensen omnämndes i vår tidskrift 1984:3, s 55. Vi kan här avbilda ett färdigt mynt efter Myntverkets eget foto. Det har 32 mm diameter och väger 16 g (925/1000). Utväxlingen, som började i somras, sker genom banker och postkontor. Det kan icke beställas från Myntverket. Förordningen om det nya myntet är utgiven som SFS 1984:95.

James Cook och Daniel Solander i Söderhavet

Av Ian Wiséhn

Den första västerlänningen som upptäckt ögruppen Nya Zeeland var holländaren Abel Tasman, som var på återväg till Batavia (nuvarande Indonesien) med sina två fartyg *Hermeskerck* och *Zeehaen* från sin upptäcktsfärd i australiska farvatten. Han gav denna bergiga ögrupp namnet *Staatenland*. Detta hände en decemberdag 1642. Det skulle dock dröja 127 år innan någon europé skulle våga landstiga på ögruppen.

Söndagen 8 oktober 1769 ankrade det brittiska örlogsskeppet *HMS Endeavour* vid kusten. Fartyget kommanderades av den ryktbare löjtnanten James Cook (1728–1779). Denne hade kommit för att kartlägga kusterna och med hjälp av de vetenskapsmän, som åtföljde honom, utforska landets naturförhållanden. I denna stab av naturforskare befann sig Linnés lärjunge doktor Daniel Solander (1736–1782) och mecenaten och botanisten Sir Joseph Banks (1743–1820). Solander var prästson från Piteå. År 1750 kom han till Uppsala där han snart blev en av Linnés främsta elever. Tio år senare reste Solander till London där han blev anställd vid det nygrundade British Museum för att katalogisera dess naturalhistoriska samlingar.

Efter flera sammanstötningar med inneväarna, maoris, lyckades Cook övertaga dem om att hans avsikter var fredliga. Från Nya Zeeland fortsatte man till Tahiti och Söderhavet i ett sökande efter den stora kontinent som enligt många sjösägner skulle ligga här. På hemvägen utforskades Australiens kust och man ankrade 28 april 1770 vid en vik som man kallade Botany Bay (det var ovannämnda botanister som gav platsen namnet p g a den rika växtligheten). Återfärden till England gick via Goda Hoppsuden. Kort tid efter hemkomsten fick Cook i uppdrag att slutgiltigt avgöra om det fanns en stor sydlig kontinent. Resan påbörjades 13 juli 1772. Denna gång förde Cook befälet över två fartyg, *Adventure* och *Resolution*, med en sammanlagd besättning på 193 man. Efter ett noggrant sökande i Stilla havet styrde man mot Påskön. Nya Zeeland besöktes ytterligare en gång. Den 25

juli 1775 återkom fartygen till England. Genom en diet av olika juicer och färska frukter hade så gott som samtliga besättningsmän undgått svårare sjukdomar, framför allt skörbjugg.

Vid en senare resa blev Cook dödad av infödingar på ögruppen Hawaii den 14 februari 1779.

Det är naturligt att dessa färder och de män som seglade med uppmärksammades på medaljer. Nedan följer ett urval medaljer ur Kungl. Myntkabinettets samlingar.

1. Minnesmedalj över kapten James Cook utförd i brons. Medaljen mäter 44 mm i diameter och konstnär är L. Pingo.

Åtsidan visar James Cook i bröstbild, vänster profil, iförd uniform. Kring kanten IAC. COOK OCEANI INVESTIGATOR ACER-RIMVS (Den mest energiske utforskaren av världshaven).

Nederst med mindre bokstäver: REG. SOC. LOND./SOCIO. SVO (The Royal Society of London; till sin ledamot).

På frånsidan står en kvinna i antik dräkt, symboliserande lyckan, lutande sig mot en kolonn. I höger hand håller hon i ett roder vilken vilar på en jordglob. Den högra handen håller i ett spjut. En sköld med den brittiska nationsflaggan lutar mot kolonnen. Kring kanten finns följande text: NIL INTENTATVM NOSTRA LIQVERE (Våra män har försökt allt). I exerguen: AUSPICIIS/GEORGII/III (Under Georg III:s regering).

Denna medalj präglades 1784 för The Royal Society i vilket Cook var medlem sedan 1775. Medaljen präglades i guld (13 ex), silver (289 ex) och brons (500 ex). Brown nr 258.

2. Kapten Cooks andra resa till Stilla havet. Präglad i silver (även guld och brons finns) och mäter 43 mm. Konstnär är antingen W. Barnett eller J. Westwood.

Åtsidan visar en lagerkrönt Georg III, halsbild, höger profil. Kring kanten: GEORGE III. KING. OF. GR. BRITAIN. FRANCE. AND. IRELAND ETC.

Frånsidan visar två fregatter seglande i hög sjö, sedda mot aktern. Kring kanten: RESOLUTION

1

Medalj över James Cook präglad 1784. Skala 1:1 Foto Juri Tamsalu.

2

Medalj över kapten Cooks andra resa till Stilla havet. Skala 1:1 Foto Juri Tamsalu, KMK.

ADVENTURE. I exerguen:
SAILED. FROM. ENGLAND/
MARCH MDCCLXXII. Brown
165.

3. Daniel Solander.

Medaljen är präglad i silver på Kungl. Myntet och mäter 36 mm. Konstnär är Gustaf Ljungberger. Medaljen är slagen 1783 av kansli-rådet Clas Alströmer och dennes bror, direktören vid manufakturier-na i Alingsås Johan Alströmer, med tillägna till Solanders vän, presi-denten i Royal Society, London, Joseph Banks.

Åtsidan visar Daniel Solanders profil med växten *Solandra grandiflora* med utslagen blomma i bak-grunden.

Frånsidan har följande text: JOSEPHO BANKS EFFIGIEM AMICI MERITO D.D.D. C.L. ET IOH. ALSTROEMER. (Till den välförtjänte Joseph Banks överläm-nas och tillägnas detta porträtt av Clas och Johan Alströmer). Brown nr 252; B. E. Hildebrand, Minnespenningar öfver Enskilda Svenska Män och Qvinnor, Stockholm 1860 s. 202–203. Hyckert I, s 282.

Även en senare Solander-medalj finns.

4. Daniel Solander

Präglad i silver och 31 mm i dia-meter. Konstnär är Erik Lindberg. Medaljen är slagen av Kungl. Ve-tenskapsakademien 1940.

Åtsidan visar Daniel Solander i profil med omskriften: DANIEL SOLANDER NAT. MDCCXXX-III. OB. MDCCLXXXII.

Frånsidan visar nederst växten *Solandra grandiflora* och däröver texten: LINNAEO PRAECEPTORE DIGNUS DOCTRINAM EIU PROPAGAVIT EXOTICAS RES EXPLORAVIT (Värdig sin lärare Linné utbredde han hans lära och utforskade exotiska ting). På vardera sidan om växten SOCIO MERITISSIMO R. ACAD. SCI-ENT. SUEC. MCMXL (Kungl. Svenska Vetenskapsakademien till sin förtjänte ledamot 1940).

5. Sir Joseph Banks

Präglad i brons (finns även i sil-ver) och mäter 40 mm. Konstnär är T. Wyon jr och W. Wyon. Medaljen är slagen av Royal Horticultural Society.

Åtsidan visar Joseph Banks profil samt omskriften: RIGHT HON-
BLE SIR J. BANKS BART. K.G. C.B. P.R.S.

3

Medalj över Daniel Solander och tillägnad Joseph Banks år 1783. Skala 1:1 Foto Juri Tamsalu, KMK.

4

Kungl Vetenskapsakademins medalj över Daniel Solander från 1940. Skala 1:1 Foto Juri Tamsalu, KMK

5

Medalj över Joseph Banks. Skala 1:1 Foto Juri Tamsalu, KMK

&c 1816. [Right Honourable Sir Joseph Banks, Baronet, Knight of the Garter, Commander of the Order of the Bath, President of the Royal Society.]

Frånsidan visar en uppslagen bok inom en krans med rosor och en liten kärve kornax samt en blomma nederst. Omskrift: IN GENIUS AND SUBSTANTIAL LEARNING HIGH. Brown nr 911.

Litteratur: B. E. Hildebrand, Minnespenningar öfver Enskilda Svenska Män och Qvinnor, Stockholm 1860.

Laurence Brown, A Catalogue of British Historical Medals 1760–1960, Vol. I, London 1980.

B. E. Hyckert, Minnespenningar öfver Enskilda Svenska Män och Qvinnor, del I, Stockholm 1906. (Num.medd. XVII:1).

6

1-penny token från Nya Zeeland, 1880-talet. Åtsidan visar en maorikrigare och frånsidan en allegorisk bild föreställande landet Nya Zeeland.

Skala 1:1 Foto Juri Tamsalu, KMK

Prins Oscar Bernadotte-medaljen än en gång. En rättelse och ett tillägg.

I nr 4-5/84 av Myntkontakt har redogjorts för prins Oscar Bernadotte-medaljen, dess två fransidor och vilka metaller de olika präglingarna förekommer i. Bl a angavs (s. 118, spalt 3): "Den nyskapade *andra* fransidan har använts endast för *silver* exemplar, ej för *brons* exemplar." Detta påstående var resultatet av en rad förfrågningar på olika håll, främst hos den våren 1984 bortgångne Alrik Sporrang, anställd i K.F.U.M:s Riksförbunds tjänst från 1929 till slutet av 1960-talet och den som från 1929 hade ansvaret för beställning av silverexemplaren, vartefter dessa utdelades - under Sporrangs tid med den *yngre* fransidan. Vad beträffar *brons*präglingarna svarade Sporrang i april 1983 - via brev, avfattat av kamrer Maj-Britt Gellerbrink i K.F.U.K.-K.F.U.M:s Riksförbund -: "En upplaga i brons (*med fransidan helt lik guldexemplaret*) (kurs. här) präglades för försäljning till föreningarna, att utdelas till förtjänta föreningsmedlemmar eller rörelsens vänner".

Guldexemplaret har den *äldre* fransidan. Men nu har Göteborgs-numismatikern, advokat Morton Andreasson, vänligen meddelat, att i hans ägo finns ett brons exemplar med den *yngre* fransidan, med samma lagerkrans som silverexemplar med denna fransida - se foto! Detta Göteborgsexemplar saknar dock ingravering. Dess proveniens är åt-

minstone f n okänd. Randen saknar årtalsstämpel. Patinan är ljusare brons; på tidigare känd bronsprägling är den mörkbrun med dragning åt grönt.

Denna prägling i brons med fransida med lagerkrans och plats för ingravering av mottagarens namn är så att säga fullt logisk som en motsvarighet till silverexemplaren med samma utseende - brons exemplar skulle ju kunna utdelas för insatser på lokal- och distriktsplanet. Det egendomliga är att denna senare och "riktigare" bronsprägling inte synes ha kommit till vidare användning utan man i stället ända in på 1960-talet använt bronsmedaljer av den äldre typen. Skall man förmoda att förklaringen här till är att bronsupplagan med det äldre utseendet från början gjordes för stor och att man sedan av sparsamhetsskäl ändå fortsatte att använda den, trots att dess fransida måste sägas vara rätt olämplig?

Förekomsten av prins Oscar Bernadotte-medaljen kan därför nu sannolikt sammanfattas så:

1. I guld med *äldre* fransida. Unik, tilldelad prinsen 1927, därefter i arv i släkten.
2. I silver med *äldre* fransida. 1927 - samtidigt som prinsen fick sin guldmedalj - tilldelad tretton K.F.U.M-veteraner, nämligen direktör Gustaf Ambrosius, Stockholm, dr Henrik Berg, Stockholm, dr Karl

HÅKAN WESTERLUND

Mynthandel

KÖPER • SÄLJER • BYTER
MYNT • SEDLAR • MEDALJER

Spec. sedlar
Betalar bra för sedlar
före 1930

Vasagatan 42
111 20 STOCKHOLM
Tel. 08/11 08 07

Fries, Stockholm, pastor August Hessler, Uppsala, dr K.A. Jansson, Stockholm, kapten Jacques Lagercrantz, Stockholm, överste E. Melander, Arvika, byggmästare Nathaniel Persson, Göteborg, sekreterare Edv. Swedmark, Malmö, pastor G. Wagnsson, Stockholm, trafikdir. G. Welin, Stockholm, sekreterare C.L. Wernstedt, Stockholm och ingenjör O. Kjellström, Stockholm (namnuppgifterna enligt Aftonbladet 17 aug. 1927). Dessa medaljer har ingen uppgift om mottagarens namn. Utöver dessa tretton medaljer kan någon (några?) ytterligare exemplar präglats och hamnat hos t ex konstnären Gösta Carell. Ett ex. av denna typ finns nu i Växjö, proveniens okänd. Randen försedd med A8=1927.

3. I brons med *äldre* fransida. Stor upplaga - jfr ovan.

4. I silver med *yngre* fransida och inom lagerkrans uppgift om datum och mottagare samt på randen årtalsangivelse. Förmodligen tillkom denna fransida 1928 och medaljer av

Medalj i brons med yngre fransida. Privat ägo. Skala 1:1.

denna typ utdelades troligen fr o m 1929 vid K.F.U.M:s rikskonferens i Härnösand. Fram till 1966 har denna medalj enligt ovannämnde Alrik Sporrongs bedömning tilldelats "något hundratal personer". Förteckning över mottagarna torde ej gå att få fram utan ingående forskningar i Riksarkivet.

5. I brons med *yngre* fransida. Jfr ovan! Förmodligen liten upplaga.

Om någon av Myntkontaktens läsare har fler uppgifter om här behandlade medalj, vore undertecknad tacksam för meddelande, tex om mottagare och årtal av typ 2 och 4 men även om fler ex. av typ 5. Är typ 4 känd *utan* ingravering och/eller typ 5 *med* ingravering etc.?

Gunnar Sundberg
Smålands museum,
Box 66, 351 03 VÄXJÖ

~ ~ ~

Nathorst-Böös i pension

Kungl. Myntkabinetts kanske mest kände medarbetare, den outtröttlige och mångsidige numismatikern och bankhistorikern jur dr Ernst Nathorst-Böös, gick i pension den 1 augusti. Hans fortsatta medverkan i vår tidskrift är emellertid utlovad.

Ur SNFs arkiv VIII

I arkivet finns en samling privatbrev, växlade mellan medlemmen, gravören A. Santesson och andra medlemmar i SNF. De flesta breven har gått mellan Santesson och de två "H-na" – Olof Hallborg och Robert Hartman (författarna till "Utkast till beskrifning öfver Gustav II Adolfs och Christinas kopparmynt"). Breven handlar mest om varianter bland kopparmynten.

Brevväxlingen med H:na är främst från tiden efter det deras "Utkast" blev färdigt och visar hur de fortsatte att jaga varianter. Breven ger många exempel på hur dessa värderades av dem. Ur samlingen återges här ett brev till S. från Hartman:

Gefle 30 Januari 1884

Broder!

Tack för asken och brefvet, som jag mottog i går afton!

Jag har genomsett dina vackra kopparmynt, men just inga nya typer för min samling, ehuru mina exempl. äro fulare på det hela förstås! Dock föreslår jag, att få byta åt mig 3 bättre exempl. af dina, neml. Sätters öre 1628, Nr 38; ett Nyköping öre XX7 och Nyköpings öret 1628, Nr 174 mot mina sämre ex. : dessutom ett Arboga öre 27, som afviker i interpunkteringen och det ena Arb. öret 1628, som saknar strömmar – detta sista

icke såsom hvarken något så vackert ex. eller så särdeles varierande, men mitt ex. har strömmarna halfantydda och är ett fult exempl.

För dessa 5 slantar vill jag, som sagdt, lemna mina 3 exempl. och Joh IIIs 3 mark, ett mest svart men tydligt och temligen blänkande exempl., som möjl. en Stockholms-guldsmed kunde göra rent, ty jag tror det ej vara grafrost, – det ser ej så ut.

Detta är mitt förslag, och därför behåller jag dina mynt till svar anländer.

Finns ej i din samling (183 a)? Icke för att jag vill hafva det; jag vill veta det blott, emedan det kanske af misstag kommit in i vår förteckning. Ett af dina nummer, neml. 85 hör till föreg. afdelning, någon af Nr 81s variationer.

85an har neml. Sköldtypen 30 å plan-schen.

Hastl. vänner
Rob. Hn.

Brevväxlingen mellan S. och H:na finns renskriven och kan därför lätt studeras på kansliet av den därav intresserade. Brevväxlingar av den typen finns det säkerligen inte gott om – den sammanträffar i tiden med de berömda Klemming-Snoilsky-breven (där dock numismatiken var en bisak). Den bör därför ha ett visst kulturhistoriskt intresse.

NUF

Museistöld i Jönköping

Vid ett inbrott på Jönköpings läns-museum den 4 juni stals ett antal värdefulla mynt. Tyvärr saknas en ordentlig förteckning, varför listan nedan helt bygger på delvis osäkra identifieringar efter monterfoton:

Präglad under *Gustav Vasa*
1521–1560

1 mark, silver, runt
1/2 mark, silver, runt
2 öre, silver, runt

Erik XIV 1560–1568

1/2 öre, silver, runt

Johan III 1568–1592

1 mark, silver, rektangulärt
1 mark, koppar, rektangulärt
2× 4 öre, silver, runt
2× 2 öre, silver, runt

2× 1 öre, silver, runt
4× 1/2 öre, silver (ett kopparhaltigt), runt
1 örtug, silver, runt
1 ferding, silver, runt (Reval)

Gustav II Adolf 1611–1632

2× 1 riksdaler, silver, runt, yngre (okrönt) och äldre
2 öre, koppar, klipping, Säter
2× 1 öre, koppar, klipping
5× 1 öre, koppar, runt
2× 1/2 öre, koppar, rektangulärt
5× 1/2 öre, koppar, runt
1 fyrk, koppar?, rektangulär
2× fyrk? präglad i Arboga, koppar, runt
fyrk? präglad i Nyköping, koppar, runt
mynt från Erfurt, Reichstaler
mynt från Nürnberg, Reichstaler
mynt från Augsburg, Reichstaler

Danmark

Kristian III 1534–1559

2× 4 skillinge, silver runt

Fredrik II 1559–1588

2× 1 mark, silver, runt
2× 2 skillinge, silver, runt
4 skillinge, silver, runt

Kristian IV 1588–1648

2× 1 mark, silver, runt

Den som erbjuds dessa mynt eller eljest hör något om stölden under-rättar lämpligen polisen i sin hem-ort.

En amatör fotograferar mynt

Nyligen efterlyste MYNTKON-TAKT/SNT goda råd för myntfotografering med amatörutrustning. Låt mig här berätta om mina egna erfarenheter, som kanske varit tämligen lättköpta genom att jag sedan många år är en intresserad fotoamatör. Jag vill genast säga, att det inte krävs någon större handaskicklighet eller utrustning för att fotografera mynt, blott ett oändligt tålamod för utprovning av varje objekts bästa belysning.

UTRUSTNING

Allt vad som behövs är en hygglig amatorkamera med standardobjektiv mellanring eller bälga för att förlänga objektivutdraget, eller försättslins ett stadigt stativ en fotolampa material för neutral bakgrund film

Kameran

Lämplig kamera är en enögd spegelreflexkamera med ett objektiv som inte nödvändigtvis behöver vara av högsta kvalitet, och med en brännvidd av 50 mm eller hellre 90 mm. För att få myntet att uppfylla bildfältet kan man använda sig av något av följande båda förfaranden.

Om objektivet är löstagbart förlänger man objektivutdraget med en mellanring. Mellanringens höjd kan vara cirka 20 mm vid ett 50 mm objektiv och cirka 35 mm vid ett 90 mm objektiv. Enklare än en mellanring är naturligtvis en bälga, för den som så hava kan.

Om objektivet inte är löstagbart kan man använda en försättslins 3–5 dioptrier.

Bäst bildkvalitet ger det förstnämnda förfarandet med mellanring eller bälga.

Stativet

Stativet bör vara stadigt så att skakningsoskärpa inte uppträder under de ganska långa exponeringar (kanske 1–10 sekunder) som kan förekomma. Bekvämt är att ha ett stativ med central pelare varigenom kameran enkelt kan röras i vertikalled.

Belysningen

Belysningen är A och O för ett lyckat resultat. Man kan använda en fotolampa eller en vanlig skrivbordslampa, i båda fallen inte med starkare lampa än 200 W. Reflexen från en vit kartong lyser upp den sida av myntet som vetter från lampen. Önskar man släppljus kan man utnyttja ljuset från sin diaprojektor.

I mycket speciella fall (vid starkt speglade mynt, ex.vis moderna, ocirkulerade mynt) kan man använda en kon av kartong, vars spets man klipper av. Så placerar man konen ovanpå myntet och lyser upp och fotograferar genom hålet i toppen.

Bakgrunden

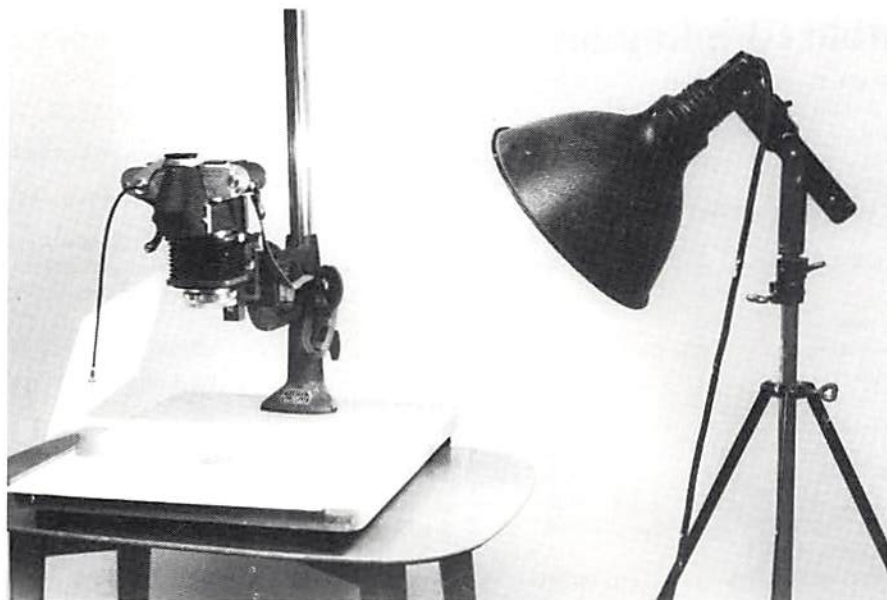
väljs efter tycke och smak. Den bör naturligtvis ha en neutral karaktär. Vit kartong eller svart sammet är lämpliga bakgrunder vid svart-vitfotografering, färgade tyger eller kartonger vid färgfotografering (se nedan).

Film

För svart-vit fotografering rekommenderas en långsam, högupplösande film, ex.vis Kodak Panatomic X eller Ilford Pan F. För färgfotografering används en högupplösande film av det fabrikat som man själv är van att arbeta med.

Tålamod

behövs i stora portioner. Arbetet med att få en vacker belysning är tålamodsprövande men ger god avkastning i form av vackra bilder. Förfall aldrig till att ta mer än ett eller möjligen två likartade objekt på en och samma bild. En masstagning av ett tiotal mynt på samma bild ger ett dåligt resultat!

Min standarduppställning för myntfotografering.

Riksdaler från drottning Kristina och jubelriksdaler 1721, bågge tagna med standarduppställning.

UTFÖRANDE

Lägg myntet på lämplig bakgrund, exvis en vit kartong. Vill man ha en skugglös belysning kan man lägga objektet på en glasskiva som pallas upp någon decimeter ovanför kartong eller sammet. Man eliminerar då alla reflexer av kameran i glasskivan genom att linda in kameran i svart tyg. Ev kan det vara önskvärt att ha en måttstock bredvid myntet.

Färgen på bakgrunden vid färgfotografering ankommer på den egna smaken. Själv använder jag

för guldmynt mossgrönt
silvermynt blått eller vinrött
kopparmynt silvergrått

Som standardbelysning brukar jag använda en fotolampa i ungefär 45° infallsvinkel och reflexbelysning från en vit kartong i 45° vinkel på andra sidan myntet. Vid profilporträtt skall ansiktet vara vänt mot den starkare ljuskällan. Här gäller det att experimentera. Ibland kan två symmetriskt anbragta fotolampor ge bästa resultatet. Någon gång kan släpljus behöva användas.

Använd motljusskydd. Använd bländare f/8–f/11 för att få god djupskärpa.

Exponeringstiden bestäms på följande sätt. Lägg en helt vit kartong ovanpå myntet och mät exponeringen. Den tid man så får skall förlängas 4 gånger (myntet reflekterar

erfarenhetsmässigt endast 1/4 av det ljus som kartongen reflekterar). Om man exvis mot kartongen avläser 1/2 sek. skall man använda 2 sek exponering. – Om man har en lös exponeringsmätare (alltså inte "strålgångsmätning") måste korrektion göras för ljusbortfallet genom utdragningsförlängningen med mellanringen. Förlängningen blir $(A + 1)^2$ *). Har man alltså med sin lösa exponeringsmätare mot den vita kartongen avläst 1/2 sek och använder avbildningsskalan $A = 0,4$ blir exponeringstiden $1/2 \times 4 \times (0,4 + 1)^2 = 4$ sek.

*) Avbildningsskalan är förhållandet mellan mattskivebildens dimension och myntets dimension. Ett mynt med 40 mm diameter som avbildas på mattskivan med 20 mm diameter ger alltså avbildningsskalan $20:40 = 0,5$.

Om allt vad som här sagts beträffande exponeringstider låter krångligt, gissa en ungefärlig tid och gör provexponeringar med en dubbelring av exponeringstiden mellan varje tagning, exvis 1/4, 1/2, 1, 2 och 4 sekunder.

Lycka till!

Bengt Sandberg

Ändringar i myntlagen m m

Som väl alla känner till vid det här laget har riksdagen godtagit regeringens förslag om indragning av mynt i valörerna 5 och 25 öre fr o m 1 juli 1985. Som vi förutskickade i MYNTKONTAKT/SNT 1984:2, s 37, har detta föranlett ändringar i myntlagen samt flera följdförordningar. Enligt SFS 1984:331 av den 10 maj har § 3 fått följande formulering:

3 § Mynt skall finnas i följande namnvärden, nämligen 5 kronor, en krona, femtio och tio öre. Dessutom får minnes- och jubileumsmynt med andra namnvärden finnas.

Lagen träder i kraft 1 januari 1985, men i en tilläggsbestämmelse noteras, att 5 och 25 öre upphör att vara lagligt betalningsmedel med utgången av juni samma år. Tilläggsas bör, att inga mynt i dessa nominaler kommer att slås med året 1985.

Följdförordningarna är SFS 1984:332 med nya bestämmelser om avrundning av öresbelopp (nödvändiga genom att inga belopp längre kan sluta på siffran 5), SFS 1984:333 om myntets metallinnehåll (inga förändringar, fränsett att 5 och 25 öre tagits bort) samt SFS 1984:334 med förordning om själva prägeln på mynten (även den oförändrad med nämnda bortfall).

Måndagsseminarier i numismatik

Sandhamnsgatan 52 A, Stockholm, kl. 10.00

- 5/11 Vikingatidens numismatik i Polen och DDR. En reseberättelse. Brita Malmer.
- 12/11 Om stämpelidentiska vikingatidsmynt och vikingatida stamptillverkning. Ett tekniskt experiment. Sven Brahme m fl.
- 19/11 Om den engelsk-dansk-svenske myntmästaren Asketill. Brita Malmer.
- 26/11 Genomgång av aktuell litteratur.

Välkomna!

Brita Malmer

Inbrott

har ägt rum i Mattssons Mynthandel i Uppsala och bl a alla mynt av värdestulits, resultatet av många års inköp. Vi återkommer med närmare uppgifter i nästa nummer.

Kungl. Myntkabinettet

Utställningar:
Ingång Narvavägen (hörn
Linnégatan), 2 tr.
Stockholm

Aktuell programinformation:
08-783 94 24
(telefonsvarare)

Museet:
Tisdag – söndag 11 – 16
Måndag stängt
Besöksid: tisdag 13 – 16
(ingång Narvavägen)
Besöksadress (efter
överenskommelse
om tid per telefon):
Storgatan 41
Postadress: Box 5405,
114 84 Stockholm
Tel.: 08-783 94 00

MEDALJNYTT

Under denna rubrik skall vi försöka presentera nyheter på medaljområdet, dock utan att kunna uppnå någon fullständighet, eftersom utgivarna inte rapporterar regelbundet till vår tidskrift och endast Myntverket – enligt en bestämmelse från mitten av 1700-talet – och Sporrongs – frivilligt – levererar sin produktion till Kungl. Myntkabinettet, där redaktören har sin dagliga gärning och uppmärksamma medarbetare.

Internationell utställning

Den internationella federationen för medaljkonst (F.I.D.E.M. eller på franska Fédération Internationale de la Médaille), om vars manifestation i Florens 1983 vi kunde läsa i MYNTKONTAKT/SNT nr 3 i år, kommer att hålla sin nästa kongress i Stockholm den 3–6 juni 1985. I samband härmed ordnas en internationell utställning av modern medaljkonst och flera smärre expositioner. Mera härom i ett kommande nummer av vår tidning, liksom om den medalj som kommer att slås till minne av händelsen.

Karlstad 400 år

Det är i år 400 år sedan den barske hertig Karl av Södermanland, Närke och Värmland – som bekant sedermera Karl IX – utfärdade privilegiebrev för Carolstad, eller Karlstad, på platsen för det gamla Thingvalla. Läget vid Vätern var utmärkt för en handels- och bergsstad, det skulle visa sig under kommande århundraden.

Genom tillskyndan av en mycket energisk värmälänning har en medalj – "Hertig Karls daler" – utgivits i guld, silver och brons. Den är graverad och präglad av AB Sporrang i Norrtälje och förebilden är hertigens vackra Stockholmsdaler från 1590-talet, med porträttförlagan tillskriven Hieronymus Nützel. Fränsidan omskrift har nygraverats för att erinra om jubileet. Ett guldexemplar har överlämnats till prins Carl Philip, hertig av Värmland, och ett

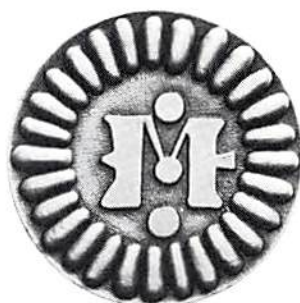
med kedja till kommunfullmäktiges ordförande.

Närmare uppgifter och illustrationer kommer i ett senare nummer.

Jönköping 700 år

Även Jönköpings privilegiebrev – utfärdat 1284 av Magnus Ladulås – har givit upphov till ett livligt celebrerande. Här har två medaljer präglats, en mera officiell av Rune Karlzon, till vilken vi skall återkomma när vi fått närmare uppgifter, och en här illustrerad, som slagits av Götabanken i Jönköping genom Svenska Medaljgillet AB i Eskilstuna. Medaljen mäter 45 mm i diameter. Åtsidan visar en M-brakteat från Magnus ladulås i stark förstoring. Om man får tro Kenneth Jonsson (se hans artikel i MYNTKONTAKT/SNT 1984:4/5 s 124) är det snarare typen med uncialt M inom strålring som slagits i Jönköping...

Medaljens upplaga är 300 exemplar. Närmare uppgifter lämnas av Götabanken, Box 605, 551 18 Jönköping.

Exemplar i kungl. Myntkabinettet.
Foto Bengt A. Lundberg, Raå.

Gösta Berg 80 år

Professor Gösta Berg fyllde 80 år den 31 juli 1983. Denne lärde etnolog, personhistoriker, museiman m m var som bekant chef för Nordiska Museet och Skansen, efter skilsmässan mellan dessa institutioner (1963) för enbart Skansen. Hans vetenskapliga mångsidighet och stora hjälpsamhet mot alla forskare (i likhet med framlidne Nils Ludvig Rasmusson är han ett veritabelt lärdomens ymnighetshorn) skall inte beröras här. Den medalj som utgavs till hans 80-årsdag är modellerad av Léo Holmgren och präglad av Myntverket föregående år samt slagen i silver och brons. Utgivare är Kungl. Patriotiska Sällskapet, den ärevörddiga sammanslutning som Gösta Berg ägnat mycken tid och arbete.

I *Kungl. Patriotiska Sällskapet 1983*, Stockholm 1984, återfinns en intressant artikel på s 14–26, författad av Ebbe Gyllenstierna: "Kungl. Patriotiska Sällskapets medaljer över icke kungliga personer". De är inte så många, före Gösta Berg blott sex, den senaste över Lars Christian Tingstadius år 1809 (av C Enhörning). Sedan skulle det alltså dröja 175 år innan någon enskild hedrades. Medaljen över Berg, som mäter 56 mm, utgavs inte bara för att hedra hans insatser inom sällskapet, utan också för att "hylla en av vårt lands mest kända kulturpersonligheter".

Till skillnad från de tidigare av Kungl. Patriotiska Sällskapet ut-

Önskar korrespondera

Några ivriga samlare har tillskrivit oss och bitt läsare av MYNTKON-TAKT/SNT som önskar byta mynt m m att kontakta dem. Det gäller följande personer:

Herr Siegfried Spantig
H. Heinestrasse 6
DDR-2820 HAGENOW
Tyska Demokratiska Republiken

Spantig, som helst korresponderar på tyska, har fått tillstånd att byta mynt med utlandet. Han kan erbjuda mynt och medaljer av nyare utgåvor, bl a från Luther-jubileet och dessutom en ny Gustav II Adolfmedalj från 1982. Den som vill byta med honom bör skriva först, utan att bifoga föremål, eftersom allt sedan skall passera en bytescentral i Berlin.

Mr. Joseph Pryczynicz
Skrytk pocztowa nr. 6
70-953 SZCZECIN 3
Polen

korresponderar på engelska. Han är intresserad av sedlar, mynt och frimärken från alla länder. Det går även att skriva till honom på tyska eller ryska; i nödfall franska, spanska eller italienska.

Mr. Kaye Don Bruce
520 Sanford Avenue
RICHLAND, WA 99352
USA

önskar korrespondera med en ung svensk samlare – gärna av kvinnligt kön – som ägnar sig åt svenska mynt. Själv har han hittills koncentrerat sig på USA, Mexico samt större silvermynt från övriga Latinamerika. Han övar sig f n i svenska genom att läsa en svensk samlartidskrift.

givna medaljerna över enskilda skall den över Gösta Berg i framtiden kunna utdelas "till personer som har gjort framstående insatser inom folklivsforskning, kulturminnesvård eller nordeuropeisk arkeologi".

LLI

Författarnamnet

hade fallit bort i nr 4/5 s 126–127. Artikeln *Agnus Dei i Bath år 1009* var, som kanske en och annan gissat, författad av professor Brita Malmer.

Exemplar i Kungl. Myntkabinettet. Foto Bengt A. Lundberg, Räå.

Föreningssamarbetet

SNF:s verksamhet har, allt sedan vår förening stiftades 1873, varit koncentrerad till Storstockholmsområdet, där huvuddelen av medlemmarna bor. Där ligger också Kungl. Myntkabinettet, vars chef under långa tider var ordförande i vår förening.

Alltsedan stiftandet har föreningen – efter sedvanlig prövning – till medlemmar antagit envar som så önskat. Juridiska personer (museer m fl) har sedan länge kunnat vara medlemmar och i början av 1970-talet beslöt styrelsen att numismatiska föreningar och myntklubbar skulle kunna få kollektivt medlemskap.

Sedan dess har styrelsen försökt finna lämpliga former för att hjälpa dessa föreningar att föra ut det numismatiska kunnandet till medlemmarna. En av de viktigaste delarna av den verksamheten är den årliga konferensen, under vilken frågor av gemensamt intresse avhandlas och information lämnas. Antalet representerade föreningar vid konferenserna har tyvärr varit litet. Under senare år har konferensen kompletterats med informationsbrev till föreningarna ett par gånger om året.

Det har varit mycket svårt att nå ut med vår information till platser utanför Stockholmsområdet. För att försöka råda bot på detta förhållande har en del åtgärder vidtagits, bl a:

att med styrelsen adjungera Rolf Sandström – tidigare ordförande i Göteborgs Numismatiska förening – för att få synpunkter från person verksam utanför Stockholm. Han var 1982 SNF:s observatör vid det norska numismatiska riksförbundets konferens.

att emellanåt förlägga SNF:s årsmöten och konferenser med de anslutna föreningarna till platser utanför Stockholmsområdet, däribland årsmöten: Uppsala (1978), Sigtuna (1980), Växjö (1982), Västerås (planerat 1985). Konferenser har ägt rum i Örebro (1980), Göteborg (1982), Eskilstuna (1983, planerat men inställt p g a sjukdom). När våra årsmöten varit förlagda till platser utanför Stockholmsområdet har det visat sig att uppslutningen från den lokala föreningens medlemmars sida varit mycket begränsad.

att förlägga vissa av SNF:s auktioner på lördag/söndag för att därigenom möjliggöra för medlemmar utanför Stockholmsområdet att delta. Vid dessa tillfällen har det varit svårt att märka någon större uppslutning från dessas sida än normalt, då auktionen varit förlagd till några av veckans övriga dagar.

att erbjuda medlemmar i de anslutna föreningarna att kollektivt få prenu-

merera på MYNTKONTAKT/SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT till ett rabatterat pris. Något större intresse för att på det sättet få ett eget exemplar av tidningen hemsänt har inte märkts.

att låta medlemmar i SNF resa ut och hålla föredrag på föreningsmöten. Föredragsverksamheten har uppfattats som något man gärna vill ha, men dels är tillgången på lämpliga personer med möjlighet att disponera sin tid inte obegränsad och dels är det en kostnadsfråga – åtminstone resa och uppehåll måste den arrangerande föreningen räkna med att få stå för.

Ytterligare några synpunkter. Ekonomi

Särskilt de mindre föreningarna har ofta en låg medlemsavgift och därigenom begränsade resurser. Att sända en representant till en konferens kostar mycket (resa och hotellkostnader samt mat och någon semesterdag, om resan är lång). Den enskilde medlemmen har knappast något större intresse av att en stor del av medlemsavgifterna går åt till att sända representant till en konferens, som inte kan ge ett omedelbart, mätbart resultat. Man kanske hellre vill använda pengarna till någon utflykt, en utställning eller ett föredrag, som många kan få glädje av. Planer finns på att skapa en "Riksfond", som skall kunna lämna bidrag till resekostnader m m.

Auktioner

Intresset för SNF:s två årliga auktioner, som vardera brukar omfatta cirka 700 poster, är stort. Medlemmar i de anslutna föreningarna har rätt att delta.

Föredrag

Bland annat på grund av kostnadsskäl blir kvalificerade föredrag sällsynta i mindre föreningar, eftersom det är svårt att hitta lämpliga föredragshållare och ett ämne som intresserar många. Särskilt i relativt nystartade föreningar där många är nybörjare och koncentrerar sig på svenska årtalsserier, vanligtvis från Oscar II och yngre, kan det vara svårt att få åhörare. Man har inte tid att lyssna på föredrag, särskilt om det är ett område utanför det egna som behandlas. Ytterligare en orsak kan vara att man anser sig sakna tillräckliga förkunskaper för att få någon behållning av föredraget. Förhoppningsvis upptäcker medlemmarna tidigt att det är både intressant och nödvändigt att vara numismatiskt allmänbildad – då öppnar sig möjligheten att kunna få njuta av många intressanta kåserier och en rikhaltig litteratur.

Litteratur

Den kollektiva prenumerationen på MYNTKONTAKT/SNT kanske inte uppfattas som "intressant" just därför att man inte kommit över nybörjarstadiet och inte hunnit bli numismatiskt "nyfiken". När man når dit blir MYNTKONTAKT/SNT ett "måste", där man i varje nummer får lite av varje på många områden. En numismatiskt mer kvalificerad redaktion och medarbetarstab än vår tidnings torde vara svårt att få tag i här i landet. De allra flesta artiklarna i tidningen kan avnjutas utan alltför stora grundkunskaper i numismatik.

Föreningsarbetet

I de mindre föreningarna går oftast all post till sekreteraren, som föredrager den på nästa styrelsesammanträde (ofta bara 2–3 per år). Därigenom blir en del frågor obesvarade inom den tid de är aktuella. Osäkerhet hur man vill göra kan också bidra till att svar inte kommer iväg i tid, något som t o m kan uppfattas som ointressant fast det i grund och botten inte är det utan osäkerhet och brister i den ömsidiga informationen i en lokal förening.

För att försöka komma tillrätta med en del svårigheter beslöts på konferensen i Göteborg 1982 att varje ansluten förening skulle utse en kontaktperson, som skall få all korrespondens i ämnet och som skall driva de ärenden som rör dessa frågor och hålla kontakt med SNF:s styrelse, vars kansli skall vara den gemensamma, centrala axeln. SNF:s önskan härom kvarstår.

Slutsats och beslut

SNF:s styrelse hävdar, att varje förening skall helt sköta sin egen verksamhet utan inblandning och att den samverkan som skall ske helt skall vara ett resultat av ett känt behov och en önskan från de anslutna föreningarnas sida.

Eftersom styrelsen – med erfarenhet från de senaste årens verksamhet – anser att tillräckligt intresse endast synes föreligga hos en del av de anslutna föreningarna, har styrelsen beslutat att tills vidare endast bedriva en aktiv verksamhet med föreningar som visar ett aktivt intresse för nära samarbete. I sak innebär detta att SNF även i fortsättningen önskar ett nära samarbete med dessa föreningar.

SNF vill vara aktiv mot aktiva föreningar.

Göran Bergenstråhle

Ursäkt och ny kritik

Sedan jag i denna tidning (1984:3, s 111) kritiserat Mynt- & Frimärkstjänst i Malmö för en prissättning vid inköp, som syntes mig minst sagt tvivelaktig, har saken kommit i ett helt nytt läge. Det visar sig, att de uppgifter jag fått, fört mig in på fel spår och det är mig en klar plikt att till Mynt- & Frimärkstjänst framföra min uppriktiga ursäkt för att deras affärsmoral för ett ögonblick ifrågasatts. Om detta företag har jag aldrig inhämtat något negativt och jag har ingen anledning att tro, att de ej prissätter mynten på ett korrekt sätt.

Det har emellertid numer framkommit, sedan säljaren bättre erinrar sig försäljningsomständigheterna, att det var ett annat företag, som lämnade honom ett så lågt bud.

Stockholm den 25 juli 1984

Ernst Nathorst-Böös

Stort lager av SVENSKA
MYNT från medeltiden till nu,
sedlar, guldmynt,
UTLÄNDSKA MYNT från
antiken till nu.

GRATIS PRISLISTA SÄNDES
PÅ BEGÄRAN.

Vi köper samlarmynt,
silvermynt, guld och silver i
alla former. (Även byten)

JAENSSONS MYNTHANDEL

Postadress - Prästgårdsgatan 15A
752 30 UPPSALA
Tel. 018/10 64 86

Butik - Väderkvarnsgatan 32 (Vid
Vaksala torg nära Centralstation)
Öppet tors. - fredag 11.00 - 18.00
Tel. 018/13 44 41

Auktionsreferat

Samlare av svenska mynt skaffade sig i äldre tider oftast typmynt, först efter Brenners - senare även efter Berchs - myntbeskrivningar.

Under hela 1800-talet ökade intresset för mynt och flera samlare började samla årtalvis. Under 1800-talets sista kvartal började även variantsamlandet spida sig, speciellt efter det att Svenska Numismatiska Föreningen givit ut A. Levins beskrivning över Johan III:s mynt och Hallborg - Hartmans beskrivning av Kristinas kopparmynt.

För många samlare var det viktigare att få ihop en mängd varianter, utan större hänsyn till myntens kvalitet, i stället för att sträva efter att få en vacker och representativ typmyntsamling.

En samlare som lät sig ryckas med i denna variantsamlarhysteri var Henrik Pripp, vars samling nu sålts under två vårauktioner av Ahlströms mynthandel på Operaterrassen.

Till Henrik Pripps försvar kan väl framhållas att centrum för myntkommersen alltid har legat i Stockholm, då liksom nu, och att en samlare från "landsorten" ofta har sämre chans till förvärf än den som bor i huvudstaden.

Det har visserligen sålts många vackra och sällsynta mynt, men en stor del har varit av lägre kvalitet, många med skador, och förvånansvärt många typmynt lyste med sin frånvaro.

Däremot vad det gäller auktionskatalogerna har beskrivningen av mynten i dessa varit föredömlig, med upplysningar om deras proveniens och i många fall med numismatiskt intressanta noteringar vid respektive mynt. Dessa har Yngve Almer som författare.

Till Ahlströms auktion hade som vanligt samlats en stor mängd handlare och samlare, men många var nog där som åskådare till vårens numismatiska händelse. De priser som uppnåddes får betraktas som hyfsade.

I den första avdelningen förvärfvades till Kungl. Myntkabinettet i Stockholm de flesta av de mynt från Danmark, England och Tyskland vilka härstammar ur ett vikingatida skattfynd från Lysseback i Halland 1886.

Bland dessa var en penny från Lincoln med Mathan som myntmästare under Hardaknut. Den kostade i 1+ -kvalitet 14.850:- och sadades eventuellt vara en unik variant. (Unik = endast ett exemplar, till skillnad från vissa andra moderna, "unika" utgåvor.)

Den tvåsidiga penningen från Magnus Erikssons tid, med lejon/trekronor med ett L i centrum, vilken ej finns beskriven i L.O. Lagerqvists bok om svenska medeltidsmynt, förvärfvades även den till KMK för 2.860:- (1+).

Under Karl XII hade carolinermyntens historia beskrivits med nästan en hel sida, men så såldes också en ovanligt vacker (01/0) 4-carolin för 13.200:-.

Det är ofta vanligt att de senare mynttecknen håller hög kvalitet, men "Publica fide" och speciellt "Kronan" brukar sällan vara till salu i kvalitet över 1+. Här såldes en "Kronan" i 1+01 för 550:- och en "Publica fide" i 01 för 660:-.

En dubbel riksdaler från 1727 med något defekt yta, annars 1(+), gick för 19.800:-. Denna är, enligt katalogen, graverad av Daniel Haesling och är ej lika gott konstnärligt arbete som det andra dubbelporträttet från 1731, vilket är graverat av J.C. Hedlinger.

Den senare i riksdalers valör och i 01/0-kvalitet gick även den för 19.800:-.

Jag är själv rätt road av provmynt och kuriösa präglingar, som till exempel den 1/12 skilling från 1812 vilken var präglad på 1/2 skilling 1801. Denna gick för 2.200:- i något repad 1+.

En annan kuriös prägling såldes under nummer 81 på Hirschs vårauktion för 1.650:-.

Detta mynt med en åtsida präglad med en ettöresstamp och en fransida med en tvåöresstamp från 1660-talet borde både ha fått mer text i katalogen och dessutom avbildats, då det tidigare endast finns illustrerat i tecknat skick. Bilden i Svenska mynt (Ahlström) är från Bonniers beskrivning över Karl XI:s mynt.

Anders Frösell

Minnesmedalj över Otto Mørkholm

När Harald Salomon fick i uppdrag att göra en minnesmedalj över Otto Mørkholm (1930–1983), var det ingen lätt uppgift han ställdes inför. Han kände honom inte närmare personligen och hade inget profilporträtt att utgå från. Han var alltså tvungen att med hjälp av sin konstnärliga intuition så att säga översätta ett enface-porträtt till profil. Med beaktande av dessa stora svårigheter måste man tillstå att han lyckats bra. Porträttet är likt, man känner igen den avbildade. Att det sedan är ganska tamt och inte ger uttryck för den livfullhet, som var så kännetecknande för den avporträtterades drag, får skyllas på den ovannämnda otacksamma utgångspunkten.

Medaljens fränsida är vacker. Inskriften *Spernere neminem* har utförligt förklarats av Anne Kromann i hennes presentation av medaljen i NNUM 4/1984, s. 74–75. Det betyder *förakta ingen* och har anknytning till Otto Mørkholms första vetenskapliga arbete om Tacitus Annaler från 1952 innan han blev numismatiker. På medaljsidan är anbragta tre kraftiga lagerkvistar, och bland dem finner man avbildningar av tre mynt, som representerar några av de områden inom grekisk mynthistoria, som Otto Mørkholm ägnade sitt intresse och några av sina främsta numismatiska skrifter: seleuciderna, ptoleméerna och Lykien.

Medaljen är gjuten i brons i en storlek av 125 mm. Den är utgiven av Den kgl. Mønt- og Medaillesamling i Köpenhamn i tacksamhet över hans långa, initiativrika och framgångsrika verksamhet vid denna institution, som av tradition är ett europeiskt centrum för numismatisk forskning.

U. Wk

Frode Bahnsen avliden

Chefsgrovören – eller chefmedaljör som det heter i Danmark – Frode Bahnsen, Den kgl. Mønt, Köpenhamn, avled den 21 maj, kort innan han skulle ha fyllt 60 år. Han hade innehaft denna befattning sedan 1968. En minnesutställning står över hösten i Den kgl. Mønt- og Medaillesamling.

Foto Jüri Tamsalu, Kungl. Myntkabinettet. Skala 1:2. Brons.

Om nummuliter

Av ordet nummus har tillsammans med ordet lithos (grekiska: sten) bildats ovanstående ord. Det rör sig om fossila foraminiferer, dvs en form av urdjur, som ofta påträffas som en sorts förstenade "snäckor". Eftersom de är små och runda, erinrar de slående om mynt. En av dem som aktivt sysselsatte sig med att avliva myten om de dessförinnan som förstenade (!) mynt betraktade fossilerna var läkaren Kilian Stobaeus i Lund (1690–1742), som i *De nummulo Brattenburgensi* gav teorin om de förstenade slantarna en dödsstöt.

Ernst Nathorst-Böös

Myntämnestillverkningen flyttar

Det har beslutats, att Gränges/Metallverkens fabrikation av myntämnen för Myntverket i Eskilstuna skall flytta från Finspång till Västerås. Därmed får denna stad en anknytning till mynttillverkningen, som den inte haft sedan myntverket där lades ner på 1500-talet. – Påpekas bör, att denna inhemska tillverkning stått för ca 50–60 % av Myntverkets behov av plattor för nickel- och bronsmynt, resten har beställts utomlands, liksom samtliga ämnen till silvermynten.

LLt

Byte i Paris

Det anrika La Monnaie i Paris, inrymt i ett 1700-talspalats vid Seinens vänstra strand, sköter administrationen för den franska mynt- och medaljverkningen samt ordnar utställningar och inhyser dessutom Musée Monétaire. Själva mynttillverkningen flyttade för åtskilliga år sedan från huvudstaden till en plats utanför Bordeaux, men det är nödvändigt för en så pass aktiv institution som La Monnaie med sina insatser inom medaljkonsten att ha nära kontakt med både konstnärer och samlare, varför såväl utställningar som förvaltning stannat i huvudstaden.

Pierre Dehaye, Membre de l'Institut, har varit chef i mer än 2 decennier i den anda man är van vid i Frankrike – djupt intresserad för kulturen, skicklig skribent, energisk utställare, främjare av medaljkonsten och konstnärerna samt den medaljklubb, som La Monnaie står bakom. De medlemmar av Svenska Numismatiska Föreningen som deltog i Parisresan 1977 erinrar sig säkert det vänliga mottagandet hos Dehaye, varvid denne överlämnade en besöksmedalj till alla. (Se Myntkontakt 1977:6, s 13.) Utnämningen till myntdirektör (directeur des monnaies) är i Frankrike dock politisk, varför det är förvånande att Dehaye kvarblivit så pass länge efter regimskiftet. Hans efterträdare, som är utnämnd fr o m den 5 april i år, heter Jaques Campet och har tidigare varit direktör för Douanes et Droits Indirects. Han är liksom sin företrädare mycket intresserad för konst och kultur; säkerligen kommer han att fortsätta traditionerna från 1600-talet, då La Monnaie blev ledande inom medaljkonsten.

LLt

Adressändring!

Använd postens adressändringsblankett, som du sänder till:

MYNTKONTAKT
Svenska
Numismatiska
Föreningen
Östermalmsgatan 81
114 50 STOCKHOLM

RECENSIONER

Andre Nitecki: Equal Measure for Kings and Commoners. Gold-weights of the Akan from the Collection of the Glenbow Museum, Calgary, Canada.

Distr.: Glenbow – Alberta Institute, 1982. 130–9th Avenue S.E., Calgary, Alberta, Canada. Ca-pris \$ 14 med post.

För den som är intresserad av Ashanti-folkets guldvikter och andra guldhandels tillbehör har Glenbow Museum, Calgary låtit publicera en katalog över sin samling av dylika.

Författaren, Andre Nitecki, känd för sina studier av ibeji-skulpturer, har under många år bott i Ghana där han varit chef för Department of Library Studies. År 1978 kom han till Glenbow Museum som museiman och vårdare av den afrikanska samlingen på mer än 5000 föremål. Resultatet av hans arbete blev bl a en stor utställning och denna katalog.

Nitecki ger först en historisk bakgrund till Ashanti-riket och guldhandeln. Därefter talar han om viktssystemets ursprung i islamiska, portugisiska och engelska viktssystem. Han påpekar att ett riktigt namn på Ashanti-vikterna borde vara Akan-vikter eftersom Akan är det samlade namnet på det område inom vilket Ashanti och tex Baule förekommer. Dock är det troligt att Ashanti-folket var de sista som producerade vikterna.

Ett kapitel tar upp viktvärdena jämförda med islamisk mitkal och islamisk, portugisisk och engelsk ounce. Därefter behandlar han det komplexa och svåra viktssystemet och dess orsaker.

De olika typerna av vikter har han delat upp i tre grupper 1) säd 2) pseudo-vikter som tex cowrie-snäckor och pärlor och 3) metallvikter. Den sista gruppen är lika med Akan-vikter och dessa delas upp i geometriska och figurativa vikter.

Även tillverkanen av vikter behandlas och illustreras av exempel på "förlorade formen". Kort tas också tillbehören som guldsoffaskar, vågar, skedar osv upp. Kan anledningen till den summariska och

korta behandlingen av tillbehören vara att de är dåligt representerade i samlingen eller varför tas de inte upp mer?

Sist behandlas rent konstnärliga karakteristika och motiv hos föremålen. Notapparaten innehåller flera bra litteraturltips.

Nästan 30 sidor med bilder, flertalet i naturlig storlek, av föremålen avslutar katalogen.

En i mitt tycke mycket välarbetad och givande katalog och ett gott redskap vid forskning om Akan-vikter.

Eva Wiséhn

Erik Benzeli: Letters to his learned friends [1697–1743, Vol. III], Kungl. Vetenskaps- och Vitterhetssamhället, Humaniora 22, Göteborg 1983, ISBN 91-85252-32-8. 200 s. Ca pris 100 kr.

Den nu bortgångne Alvar Eriksson och Eva Nilsson-Nylander har fortsatt tidigare anmäld utgivning av Benzeli brev och även här möter vi flera uppgifter av numismatiskt intresse. Recensenten vågar kanske säga, att breven "tyvärr" är på latin, ty deras kursiva läsbarhet har givetvis begränsats.

Benzeli samlade själv mynt och befann sig beträffande dessa ofta i korrespondens med den tyske historikern och numismatikern Wilhelm N. Tentzel. Ett av de ämnen som intresserade är runmynten, vilka också diskuteras i brevväxlingen med Gottfrid Wilhelm von Leibnitz, den bekante filosofen och matematikern.

I breven skymtar också numismatiker såsom Nils Keder och Elias Brenner.

För den latinkunnige och med tålmod utrustade läsaren är boken förvisso av intresse.

Ernst Nathorst-Böös

**GYNNA
MYNTKONTAKTS
ANNONSÖRER**

FRÅGE-SPALTEN

Undertecknad skulle gärna vilja fråga i MYNTKONTAKTs frågespalt om varför man som regel på äldre öresmynt endast skrev ut valörbeteckningen med ÖR i stället för hela ordet ÖRE, då man ändå hade gott om plats för hela ordet. Oftast har man satt dit en punkt i stället för E. Jämför t ex på Gustav Vasas kvadratiske klippingmynt och Erik XIV:s rutklippingar 16 öre 1562 där hela ordet ÖRE utskrivits gentemot senare myntvalörbeteckning på Fredrik I:s 10-öresmynt som typexempel.

På mynt där det varit ont om utrymme har man förkortat med Ö, vilket verkar mer relevant i ett sådant fall. Varför denna inkonsekvens?

Var det av speciella, praktiska skäl eller ett utslag av vart på den tiden gängse språkbruk?

Johan Wihlander, Farsta

Svar:

Frågan varför man har använt olika skrivsätt för ordet ÖRE under tidernas lopp hör sannolikt till den kategori, som inte med säkerhet kan besvaras. Det torde knappast finnas något skriftligt material, som belyser sådana detaljer. Vi får nog nöja oss med att betrakta mynten från olika perioder, jämföra och försöka få fram några slutsatser därigenom.

Vårt sätt att stava och förkorta ord har utvecklats jämsides med det skrivna språket. Vissa vanor har uppstått, som med tiden har utvecklats till regler och formulerats som lagar. Vi är vana vid fasta normer på detta område och reagerar mot allt som syns oss avvika.

För att börja från början: Gustav Vasas första mynt – ettören, daler- och markmynt – saknade valörbeteckningar. De kunde skiljas åt genom storlek, vikt och myntbilder. Valörbeteckningar kommer först med de nya mynttyperna 1543. Detta års tvåmark har vid kanten XVI ÖRE, medan klippingarna har 15 ÖR, 12 ÖR osv. Siffrorna och ordet ÖR har placerats på ömse sidor av den nedersta av de tre kronorna. De lägre valörerna har inte plats för bokstaven E i ÖRE. Däremot kunde E för utrymmets skull ha satts ut på femtönören. Ute-

lämnandet kan bero på att man ville ha alla valörerna likformiga, men orsaken kan även tänkas vara, att man ville ha en harmonisk, väl balanserad myntbild. Med två tecken på var sida om kronan fick man ju en sådan.

Dessa två faktorer: brist på utrymme och strävan efter en väl balanserad komposition kan antagas ligga bakom den följande tidens sätt att skriva ordet ÖR(E), när ordet stod i anslutning till myntbildens centrala delar. Placerades det vid myntbildens kant eller i omskriften, behövde man inte ta dessa hänsyn, och i sådana fall är det ofta helt utskrivet.

Vi kan betrakta några exempel från den följande tiden. På 1556–57 års klippingar (SM 232–234) betecknas valören :16 ÖRE respektive .16 ÖRE, alltså med tre tecken på var sida. Åttaörena 1557 (SM237–238) har en speciell utformning, 8:ÖRE.. Erik XIV:s troligen tidigaste sextonöresklipping SM 43a har 16 ÖRE. I fortsättningen är valörbeteckningen 16 ÖR. Den första utformningen är inte vacker. Den kan även ha övergivits av praktiska orsaker. Ett så tätt graverat parti på en myntstamp kanske inte blev så hållbart.

På Johan III:s fyra-, två- och ettören är skrivningen O, Ö, OR eller ÖR. Valörbeteckningarna stod på ömse sidor om en sköld, och man har knappast fått plats med mera.

På åttaöret 1591–92 med ÖR hade man fått plats med ett E, om man hade valt mindre bokstäver. Här har det varit fråga om en prägling av stora kvantiteter mynt, och deras utseende bär vittne om, att man hade bråttom.

På Karl IX:s ettören 1609–12 (SM 68–72) finns ordet ÖRE i omskriften och är helt utskrivet.

På Gustav II Adolfs ettören i koppar är skrivningen 1 ÖR, trots att det finns plats även för E. Men valören står här oftast i myntbildens centrala del, delad av motivet i dess mitt (dalpilar, grip, örn), och strävan efter en i möjligaste mån balanserad komposition har fått fälla utslaget. Att man försökte nå en sådan, framgår av creutzer-mynten 1632.

KARLSKRONA MYNTHANDEL

Lennart Bertilsson
Hantverkargatan 11
371 35 KARLSKRONA

KÖPER • SÄLJER • BYTER
MYNT • SEDLAR • MEDALJER

Öppet månd–fred 10–17
tel 0455/81373

Inkomponerat kring pilarna har man där försökt med tre olika alternativ: 1:CR EUTZ, 1:CRE UTZ och

1.
CREUTZER

På Kristinas ettören kompletterar man med stjärnor eller rutor, för att få de två delarna likvärdiga, t ex .1. ÖR. Här kunde man ha skrivit ut hela ÖRE, men förkortningen ÖR tycks ha blivit en tradition.

Karl XI:s och Karl XII:s fyraören har oftast valören i omskriften, och här brukar hela ÖRE skrivas ut. På Karl XI:s femöre står valören i myntbildens centrala parti, och här skriver man 5. Ö.

Många olika fall finns, och att kommentera varje enskilt sådant låter sig naturligtvis inte göra.

Fredrik I:s tioöre har valörbeteckningen 10. ÖR., och i detta fall, liksom beträffande femöret från samma period med 5. Ö., kan man nog gissa, att strävan efter en väl balanserad myntbild har varit orsaken.

Ordet SKILLING på kopparmynten fr o m 1802 låter sig bekvämt dela i två lika långa delar och behövde inte förkortas. På SKILLING BANCO-mynten fr o m 1835 och på öresmynten fr o m 1856 har valören en central plats i myntbildens, och någon förkortning behövdes ej heller här. Samma har varit fallet med öresmynten ända till vår nuvarande, snart försvinnande lilla femöring. Vi har blivit vana att se hela ordet ÖRE utskrivet. Men beträffande ordet KRONA, som på Oskar II:s tid skrevs ut helt, har vi vant oss vid förkortningen KR.

Yngve Almer
Ingemar Carlsson

1

2

3a

3b

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

1. 16 öre 1543. 2. 15 öre klipping 1543. 3a–b. 16 öre klipping 1556–57, kvadratisk resp. rutformig. 4. 8 öre klipping 1556. 5. 16 öre klipping 1562. 6. 16 öre klipping 1563. 7. 8 öre klipping 1591. 8. 1 öre 1609. 9. Säter, 1 öre 1630. 10–12. 1 creutzer 1632, olika varianter. 13–14. 10 resp. 5 öre 1739 och 1729. 15. 5 öre 1857. Kungl. Myntkabinettet. Foto: N. Lagergren och Gunnel Jansson, ATA. Skala 1:1.

Myntstöld i Norge

Ännu en myntstöld måste rapporteras: från Nordland Fylkesmuseum, som ligger i Bodø, Norge. Man hade krossat monterglas utan att larmet blivit inkopplat. De mynt som stals härrörde från utgrävningar i Bodin och Steigen kyrkor, samt från museets egna samlingar. Bland det stulna märks små silverbrakteater från Håkon Håkonsson (1215-63) med resp lejon och basilisk, en silverpenning från Olav Kyrre (1067-93) samt andra norska, danska och nordtyska medeltidsmynt, dessutom 7 ryska mynt och 7 ryska sedlar från pomorhandelns tid.

Nordland Fylkesmuseum har adress Prinsensgaten 116, N-8000 Bodø, telefon (081)-21640-26128; de lämnar gärna utförligare listor.

Medaljstöld uppkärad

Den stora medaljstölden på Frederiksborgs slott i Hillerød, Danmark, har nu klarats upp. Av de 54 medaljerna saknas emellertid fortfarande alla av guld, och det befaras att de blivit nedsmälta; för en komplett förteckning se MYNTKONTAKT/SNT 1983:6, s 141-143.

Den ene tjuven är gripen och den andre efterlystes när detta skrevs; förhoppningsvis har han vid det tillfället vår tidning utkommer också åkt fast.

Vi svenskar tycks ha en mindre effektiv polis eller också mera förlätna tjuvar, eftersom flera här anmälda museistöldar, bl a tillgreppet av Konstantinmedaljongen i Kungl. Myntkabinettet våren 1983, fortfarande är ouppklarade.

L.L.

FÖRENINGAR

FAGERSTABYGDENS MYNTKLUBB sammanträder första helgfria måndagen i varje månad (utom juli och augusti) på Västanfors Industriers matsal kl 19.00. 27/10 auktion, Lindgården, 17/11 auktion, Avesta, biblioteket.

GÖTEBORGS NUMISMATISKA FÖRENING. Lokal: Traktören, Köpmansgatan, Göteborg. Kl 19.00 (ej medd.). Antiksektionen, 22/8, 20/9, 2/12 (prel.). Lokal Schackspelets Hus, Haga Kyrkogata 3, Göteborg.

HALMSTADS MYNTKLUBB. Upplysningar: tel 035/12 96 76.

HÖÖRS MYNTKLUBB har möte med auktion i Höörs Plåts matsal 13/9, 11/10, 8/11 och 6/12. Upplysningar: Evert Olofsson 0413/221 51.

KALMAR MYNTKLUBB har möten första helgfria måndagen i varje månad (utom juli och augusti) kl 19.00 i SE-banken, Storgatan 17, Kalmar. Upplysningar: tel 0480/136 61, 115 84. Auktioner varje gång.

KATRINEHOLMS MYNTKLUBB har möten första helgfria onsdagen i varje månad på restaurang Storstugan, Stortorget 1, Katrineholm. Upplysningar: tel 0150/210 45 el 151 00.

KLARÄLVDALENS MYNTSAMLARE har utställning och auktion på hembygdsgården i Ransäter 18 aug. kl 11.00. Månadsmöten den 16/9, 21/10, 18/11 kl 16.00 på Rådastrand. Föredrag, frågesport, auktioner m m. Upplysningar: 0563/407 25.

KRISTIANSTADORTENS NUMISMATISKA FÖRENING har möte med auktion på Hemgården, Norretullsvägen 9, Kristianstad. Listor och upplysningar gm Ingvar Nilsson 044/713 28.

LUNDS NUMISMATISKA FÖRENING. Upplysningar: tel 046/14 43 69, 14 10 65.

MYNTKLUBBEN NICOPIA har möten andra måndagen i varje månad på Pensionärgården, V Trädgårdsgatan 57, Nyköping. Upplysningar: tel 0155/134 29, 671 54, 128 41. Fastställda dagar: 10/9, 8/10, 12/11, 10/12.

NUMISMATISKA FÖRENINGEN ÖRESUND, Helsingborg, har möten den 4/9, 2/10, 6/11, 4/12 på Borgen, Karl Krooks gata 17, Helsingborg.

SAMLARKLUBBEN NUMIS, Skellefteå har möten första torsdagen i varje månad i NV-huset, konferensrummet. Upplysningar: tel 0910/186 80.

SANDVIKEN-GÄVLE MYNTKLUBB håller möten första onsdagen varje månad under 1984, utom juli och augusti, i Valbo kommunalhus, kl 19.00. Upplysningar: tel 026/13 11 77.

SKARABORGS NUMISMATISKA FÖRENING har samlarmöte på restaurang Postiljonen söndagarna den 16/9, 14/10, 11/11 och årsmöte 9/12 med början kl 16.00. Övriga upplysningar: Björn Carlsson, tel 0500/802 44.

SKÅNES NUMISMATISKA FÖRENING, Malmö har möten 27/9, 25/10, 29/11 i IOGT-lokalen, Engelbrektsgratan 20, 2 tr. kl 19.30. Mynten visas i auktionslokalen från 18.30 samt i klubblokalen de två föregående tisdagarna kl 19-21. Klubblokalen Kungsgatan 38 A, Malmö håller öppet varje tisdag kl 19-21 under september-maj.

SÖDRA DALARNAS MYNTKLUBB sammanträder första torsdagen efter den 15 i varje månad kl 18.30 i Rembostugan, Hedemora. Upplysningar: tel 0226/562 78.

TRELLEBORGS MYNTSAMLARKLUBB har under hösten möten 10/9, 8/10, 12/11, 10/12 (dvs andra måndagen i månaden) kl 18.30 i Söderslätt Sparbanks samlingsal, C B Friisgatan 4 A, Trelleborg. På programmet står auktioner, föredrag, lotteri m m. Upplysningar: tel 0410/345 44.

TÄLJE MYNTKLUBB, Södertälje har möten i Wendelas rum, biblioteket Luna. Upplysningar: tel 0755/185 68.

Köper Säljer Värderar

**KRONANS
MYNT
OCH
FRIMÄRKEN**

ANTIKAHALLARNA
Västra Hamngatan 6
411 17 Göteborg

Tel. 031-13 55 81

UPPSALA MYNTKLUBB har möten fr o m september. Dagar meddelas i september.

VETLANDA NUMISMATISKA FÖRENING har möten med auktion på IOGT-logen Standard, Tomasgatan 34, Vetlanda, 31/8, 28/9, 26/10, 30/11. Myntets Dag på Vetlanda Stadshotell 11/3. Upplysningar: tel 0383/158 35 kl 07.00–09.00.

VILLSTADORTENS MYNTKLUBB, Smålandsstenar, har möte andra måndagen i varje månad utom juni, juli och augusti. Föredrag o dyl följs av auktion. Upplysningar: tel 0345/112 95.

VÄRENDIS NUMISMATISKA FÖRENING, Växjö har möte på Röda Korset, Hovsgatan 11, kl 19.20. 4/9, 4/10, 21/11, 10/12.

VÄSTERÅS MYNTKLUBB har möten på Jakobsgratan 13 A kl 19.00 den 5/9, Olle Eriksson kåserar, 3/10 bytesafton med auktion, 7/11 frågetävling, auktion, 5/12 paketauktion, stort närvaroloteri. Närvaroloteri vid varje möte. Upplysningar: tel 021/11 15 57.

ÖREBRO NUMISMATISKA FÖRENING har möte med auktion på onsdagar kl 19.00 den 22/8, 19/9, 24/10 och 21/11 i "M"-lokalen, Järntorgsgatan 3. Obs. Ny adress. Upplysningar: tel 019/13 73 54 o 13 52 13.

Visste Du . . .

?

... att Kengis i Norrbotten, där man tillverkade plåtmynt (det sista 1702) var världens nordligaste myntort genom tiderna?

... att det finns tre exemplar i privat ägo av världens största mynt, 10 daler s.m. 1644, men ingen (utom ägaren) vet var det tredje finns (det är väl inte nedsmält??)?

AUKTIONER

Oktober

- 4 AB Stockholms Auktionsverk
27–28 B. Ahlström Mynthandel AB

Utländska

September

- 18/19 Luzern, Hess AG
24/25 Los Angeles, Superior
24/28 Wien, Dorotheum
26/28 München, Hirsch

Oktober

- 2/ 3 Düsseldorf, A. Ringberg
11/12 London, Spink
16/18 Zürich, Leu/NFA
16/18 München, Kreß
16/18 Nürnberg, Frank KG
25/26 Köln, Schulten
25/26 Nürnberg, Kupfer-Bank
31 Frankfurt, Peus

November

- 1/ 2 Frankfurt, Peus
5/ 9 Wien, Dorotheum
5/ 7 Düsseldorf, Winter
7/ 8 Zürich, Spink
13/15 Köln, Münz-Zentrum
16/17 Hamburg, Emporium
22/23 Köln, Kölner Münzkabinett
26/27 München, Lanz
28/29 London, Spink
28/30 München, Hirsch

December

- 3/ 7 Wien, Dorotheum
5/ 7 Essen, Schenk-Behrens

Jag och många andra har blivit tryckta på Strängnäs Tryckeri. Om du har kataloger, foldrar, brevpapper eller något liknande hör av dig till Ingemar Linder eller Jan Bjurenborg

STRÄNGNÄS TRYCKERI AB

Box 13, 152 01 Strängnäs
Tel. 0152-160 20

MÄSSOR

- 21.10 Värends Numismatiska Förenings myntmässa i Smålands Museum.
2.12 Internationell myntmässa i Hannover.

LAGERLISTA 63

har nu utkommit

Den omfattar 92 sidor med

UTLÄNDSKA MYNT SOM CIRKULERAT I SVERIGE

SVERIGE, SVENSKA JUBILEUMSMYNT

SVENSKA BESITTNINGSMYNT

SVENSKA SEDLAR

SVENSKA POLETTER, TILLBEHÖR

DANMARK, NORGE, FINLAND

UTLÄNDSKA JUBILEUMSMYNT

ANTIKA MYNT

LITTERATUR

Listan erhålles enklast genom insättning av 10:- på postgiro 3003-1

B. AHLSTRÖM MYNTAUKTIONER KB

Kungsgatan 28-30

Box 7662 · S-103 94 Stockholm

Telefon 08-14 02 20, 10 10 10. Telex 17166 Numisma

KÖPER • SÄLJER • VÄRDERAR

Vi kommer att utöka vår postorderverksamhet. Och behöver därför ännu fler namn till vårt register.

Enklaste sättet att få våra listor och offerter är att sätta in 40 Skr på vårt postgiro. nr. 702686-7.

Kom ihåg att vi alltid söker guldmynt och betalar högsta pris.

Mynt
Medaljer
Numismatisk litteratur
Dekorationer

Hirsch Mynthandel AB

Malmskillnadsgatan 29, S-111 57 STOCKHOLM SWEDEN

Tel. 08-11 05 56, 08-21 34 59